Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 258 (14063) | 1975 оной ноябриин 2, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

Юрий Губко «Электромашина» заводой кран бүтээдэг цехэй залуу хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. Мүнөө Юрий табадахи разрядай электро-гагнуурша болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Юрий Губко.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

„Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд! Хүдөө ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхын, тэрэниие бүри эршэдхэхын түлөө оролдосотойгоор тэмсэгты, ажахынууд хоорондын хамтаралгын үндэһөөр тусхай ажалаар мэргэжэлгые, үйлэдбэри томодхолгые хүгжөөгты! Газар, техникэ, ажалай болон материальна арга нөөсэнүүдые эзэн ёһоор ашаглагты!“

(Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 58 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудһаа).

КПСС-эй XXV съездын угтажа

МАЛ АЖАЛАЙ ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА

...байрын саһан орожо, үбэлэй ...ойртожо байһые мэдүүлнэ. ...республикымнай колхоз, сов... малшадай ажалда айхабтар ...латай хаһа ерэбэ.

...үбэлжэлгэ — хүдөө ажахын жэлэй ...ы үе мүн. Юуб гэхэдэ, эдэ һара... ...тугалнуудай 70 процент, бүхы ...унагад абтадаг, мал ажалай про... ...хахадһаа ехэнхинь үйлэдбэри... ...байха юм. Тиимэһээ үбэлжэл... ...һайнаар бэлдэхэ, тэрэниие эмхи... ...үнгэргэхэ гээшэ бүхы малшад... ...эржэлтэдтэ, колхоз, совхозуудай ...рилэгшэдтэ ехэ шалгалта болохо ...инь элитэ.

...бликын колхоз, совхозууд энэ ...0 мянга шахуу үхэр, хоёр мил... ...үлүү хони, 131 мянга гаран ...68 мянга гаран адуу мори үбэл... ...байна. Эдэмнай нёдондоной ...лэдэ ороһон малһаа нилээд олон

...үбэлжэлгые урагшатай һайнаар ...аа арга боломжонууд ажахы бү... ...бии. Нёдондонойхиһоо нилээд ...ээл бэлэдхэгдээ. Илангаяа ...тэжээл, таряа талханай зүйл, ...й гурил ехэ абтаа. Энэ жэлдэ ...хэзээ хэзээнэйхиһээ элбэг. Эдэ ...тэжээлэй единицэдэ оруулжа ...нёдондонойхиһоо 10 процен... ...тэжээл бэлэдхэгдээд байна. ...нёдондо условно мал бүхэндэ ...зэргээр 6,4 центнер тэжээлэй ...хүртэһэн һаа, мүнөө 7,1 цент... ...жээлэй единицэ хүртэнэ.

...эдэ энэ тэжээлые бүхыдэнь һай... ...шүлүүлжэ, жэжэлжэ малдаа үгөө ...рэнэй ашаг үрэнь бүри ехэ байха ...үүлэй хоёр жэлэй туршада оло... ...ахынууд Мухар-Шэбэрэй айма... ...скра» колхозой жэшээгээр үбһэ, ...о, зелёнко, силос хэршэжэ, таряа ...зүйл нэмээд, хуурай холисо ...түхеэрэлгэнүүдые тодхонхой. ...ашаар бүхы тэжээл ашаг үрэ ...оор, арьбан һайнаар хэрэглэгдэ... ...но. Тиимэһээ үбһэ тэжээл бүй... ...холихо, шанаржуулха тусхай тү... ...үүдые ажахы бүхэндэ дары ...хүдэлгэхэ ёһотой.

...үбһэ тэжээлые тингэжэ жэжэ... ...шээд, холёод, худхаад, зүб рэ... ...бижа эдюулээ һаа, үнеэдэй һү ...раа байса дээшэлхэ, шахамал ...шэгнүүр горитой нэмээгдэхэ бай... ...эмлэгдэһэн тэжээлые оньһон ма... ...малда кормушка соонь хубаа... ...үгэхэдэ зохид байдаг, мүн 15 — 20 ...арьбан боложо үгэдэг. Хэршэг... ...бүдүүн тэжээлые үхэр мал эди... ...горитойхон хубииень үридэг, гэш... ...э юм.

...а ондо ажахынуудай һаалиин ...фермэнүүдтэ тэжээлэй 592 цех ...ёһотой. Үхэр малай байжа эдеэл... ...үнеэн бүриһөө 1.000 — 1.200 ки... ...һаа бага бэшэ һү һаахын тула ...ын үдэрһөө фермэ бүхэндэ тэ... ...бүйлүүлхэ цехүүдые дүүрэн хү... ...хүдэлгэжэ, бүдүүн тэжээлдэ ...эһээбэри, макро болон микро... ...дые холилсохо, белок ехэтэй ...н тула мочевинэ нэмэлсэхэ шу...

...бликын олохон аймагуудта гү... ...худалдаха түсэб, даабаринин ...эхэнь хүшэрхэн болонхой. Үхэр ...ор үсхэбэрилдэг зургаан томо ...гүрэндэ һү худалдаха 9 һарын... ...б дүүргээгүй. Гүрэндэ һү ху... ...гансашье энэ жэлэй түсэбые ...ратайгаар бэелүүлхэ бэшэ, ерэхэ ...ной түрүүшын үдэрһөө сагаан ...бэгээр абаха үндэһэ һуури таби... ...бди. Тиигэхын тула фермэ, ...бүхэндэ малай байра хаһа саг... ...абарилха, дулаалха, сагаадаха, ...оньһон түхеэрэлгэнүүдыень ...хүдэлхөөр болгохо хэрэгтэй.

...түрүүн фермэнүүдтэхи оньһон ...гэнүүдые һайнаар хүдэлгэхэ, ...лха мэргэжэлтэд, механизатор... ...заатагүй табиха ёһотой. Фермэ ...үнеэдые тугаллахаһаань урда ...хоногто илгаад байлгаха, зү... ...деэлүүлжэ, харууһалжа һааха ...байра түхеэрхэ байна. Үбэлжэл... ...һэн түрүүшын үдэрһөө малшад, ...дай дунда зооветһуралсал эм... ...социалис мүрысөө үргэнөөр ...лжэ, дүнгыень ходо согсолжо, түрүүшүүлые али болохоор урмашуулжа байха шухала.

Зарим аймагууд гүрэндөө мяха худалдаха энэ жэлэйнгээ, мүн бүхы табан жэлэй түсэбые дүүргэхын тула үлэһэн үе соо шангахан хүдэлхэ болоно.

Илангаяа үхэр, хонидые намар-үбэлэй үедэ һайнаар шахан таргалуулжа, 90 — 100 хоногой туршада шэгнүүрыень шадаал һаа, ехээр нэмээхэ, үхэр бүхэниие 350 килограмм, хонин бүхэниие 40 килограмм, гахай бүхэниие 100 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй болгожо, комбинадта тушааха байна. Тиигэжэ гансашье энэ жэлэй IV кварталда бэшэ, баһа ерэхэ жэлэй I кварталда гүрэндэ худалдагдаха мал хуу шахан таргалуулагдаха зэргэтэй. Шахамал үхэрнүүд дулаан байра соо байлгагдажа, шэмэтэй һайн тэжээл садатараа эдижэ, бүлеэн уһаар уһалагдажа байха ёһотой. Тиихэдээл тэдэнэр шэгнүүрээ ехээр нэмээхэ, түргэн таргалха бшуу.

Энэ жэлдэ олохон ажахынууд мяханда тушаагдаха хонидые шахан таргалуулдаг болоо. Республика дотор бүхыдөө 250 мянган хонид шахалганда табигдаа һэн. Гэбэшье, зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хэрэгые ёһоор тооногүй. Тэрэнһээл боложо, энэ жэлдэ ажахынуудай Улаан-Үдын мяханай комбинадта тушааһан 138 мянган хонид тус тустаа оройдоол 32 килограмм татаа бшуу.

Урда жэлнүүдтэ байрынь мууһаа, харууһа, тэжээлэйнь хангалтагүйһөө боложо, үбэлжэлгын үедэ нилээд олон мал гарзалдаг, туража, муудажа ондо ородог байгаа. Эхилээд байһан үбэлжэлгын үедэ тураһан, үбшэлһэн малые эмшэлхэ, тордижо, тэбээрүүлжэ абаха тусхай профилакторинуудые хаа хаанагүй бии болгохо хэрэгтэй. Һаалиин фермэ бүхэндэ ариг сэбэр сахиха түхеэрэлгэ гү, али дезобарьер гэхэ мэтые хэхэ байна.

Үбэлдөө гол түлэб үнеэдэй олоороо тугалладаг дээрэһээнь тэдэниие искусственна аргаар үрэжүүлхэ пункт фермэ бүхэндэ эмхидхэхэ, шадабаритай техник-үрэжүүлэгшэдые табиха шухала болоно.

Адууһа малай байжа эдеэлхэ үедэ (октябрьһаа — июнь болотор) үнеэн бүриһөө 1.200 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, намар-үбэлэй үедэ 3.160 үхэр, 7.700 гахай, 10 мянган хонидые шахалганда табижа, үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 800 граммһаа бага бэшээр, гахай бүхэнэй шэгнүүр 400 граммаар нэмээхэ гэһэн уялга абаад, социалис мүрысөөндэ оролсохо гэжэ Бэшүүрэй аймагай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд шиидэә. Энэ үүсхэлыень КПСС-эй обкомой бюро, БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет һайшаагаа.

Тэдэнэй үүсхэл уряае ажахы, фермэ, отара бүхэндэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, малшадай дунда социалис мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ шухала.

Хэнэйшье мэдэһээр малай үбэлжэлгын хуби заяае фермэ, гүүртэнүүдтэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэйл шиидхэхэ байһаниинь элитэ. Тиимэһээ тэдэнэй үнэн зүрхэнэй оролдолго, эсэшэ сусашагүй ажалһаа нилээд ехэ юумэн дулдыдаха. Тэдэнэй һайнаар хүдэлхэ, сүлөө сагтаа зүбөөр амарха бүхы таатай эрхэ байдал бии болгохо хэрэгтэй. Малшадай дунда эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, һайнаар хүдэлэгшэдые зүбөөр урмашуулха гээшэ шиидхэхы удха шанартай.

Мүнөө зарим ажахынуудта олохон һаалишад, тугалшад, хонишод, малшад дутуу байна. Ойрын сагта гүүртэ, фермэ, отара бүхэндэ үбэлдөө хүдэлэлсэхэ хүнүүдые хүсэд хүрэхөөр табиха шухаха.

Тон харюусалгатай хаһа — малай үбэлжэлгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр эхилжэ, эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр, гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилэн түрэл партиингаа XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гээшэ Буряад ороной мал ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

И. ВОРОБЬЕВ,
КПСС-эй Буряадай обкомой хүдөө ажахын таһагые даагшын орлогшо.

Октябрь 25 — ГАЗАРАЙ УРЭЖЭЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ *габшагай хоёр һара* — Декабрь 25

НЭГЭШЬЕ ҮДЭР ГЭЭНЭГҮЙБДИ

Ехэ ургасын түлөө тэмсэлдэ забһарлал гэжэ байдаггүй гээшэ. Мэнэ һая гэхээр лэ манай ажахын сабшалан, таряалан дээрэ ургаса хуряалгын эршэтэ халуун ажал үдэр, һүнигүй бурьялжа байгаа бэлэй. Мүнөө бүхы ургасын хуу хуряагдажа дүүрээд байбашье, таряалан, сабшалан дээрэ эршэтэ халуун ажал баһал үргэлжэлһөөр.

Эдэ үдэрнүүдтэ газарай үрэжэл һайжаруулха, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ габшагай хүдэлмэриин хоёр һара ажахыдамнай эхилээд байна.

Энэ хоёр һарые соносхохо тухай КПСС-эй обкомой, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой хэблэлдэ толилогдохоһоо бүри урда октябриин тэн багаар Баруун Гутайда, Ново-Сретенскдэ хамта 100 гектар таряалан уһалагдаа, мүн Дабаата, Нарин Гутай гэхэ мэтэ газарта 70 га сабшалан дээрэ баһал намарай уһалуури хэгдэбэ. Тиихэдэ совхозой гурбадахи бригадада (бригадирынь Г. П. Афанасьев) кукуруза таридаг 100 гектар газарые хахалхаһаа урда га бүхэндэнь хоёр центнер аммиагай селитрэ үтэгжүүлгэ оруулаа юм.

Нэн түрүүн хабартаа ундалуулха гэхэдэ уһаар дуталдадаг таряалан, сабшалангые мүнөө намарай үедэ уһалаабди. Илангаяа мүнөө хожом болотор дулаан байһаниие һамбаашалаабди.

Зарим бригаданууднай тусхай оньһожоруулагдаһан звено эмхидхээд, таряалан, сабшалан дээрээ наг шэбхэ түлэг зөөжэ эхилэнхэй. Жэшээнь, манай суута таряашан, Социалис Ажалай Герой П. Ф. Слепневой хүтэлбэрилдэг дүрбэдэхи бригадынхид тэргэтэй 4 трактортай, мүн ашаха оньһон түхеэрэлгэтэй 1 трактортай звено эмхидхээд, үсөөн үдэр соо 2000 тонно шэбхэ таряанай газарта, заримыень сабшалан дээрэ зөөгөө. Тэрэшэлэн гурбадахи бригада 700 тонно шэбхэ хээрэ гаргаһан байна.

Бүри һаяар ажахын нэгэдэхи, хоёрдохи отделенинүүд баһал тусхай звенонуудые эмхидхэжэ, таряалан, сабшаландаа шэбхэ зөөжэ эхилхэнь. Габшагай шангаар хүдэлжэ, энэ хоёр һара соо зөөхэ гэжэ хараалагдаһан 3 мянган тонно шэбхые декабриин 1 болотор заатагүй зөөжэ, түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ механизаторнууднай эрмэлзэнэ. Наг шэбхэ шэрэхэ хүдэлмэридэ тэргэтэй 12 трактор таһалгаряагүй хүдэлгэгдэхэ юм.

Таряалан, сабшалан һайнаар үтэгжүүлжэ, хаһа сагтань зүбөөр уһалжа шадабал, ороохо таряанай, таряалангай бусад ургамалнуудай, үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абтадаг гэжэ манай луговодууд, механизаторнууд һайн мэдэхэ. Тиимэһээл намартаа, үбэлдөө, хабартаа, зундаа тэдэнэр даажа абаһан газар дээрээ эршэмтэй шангаар хүдэлнэ.

Энээнэй ашаар байгша ондо бүхы сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 16,7 центнер үбһэн хуряагдаа гэхэ гү, али сабшалангай ургасаһаа 31,5 мянган центнер үбһэн һурилэгдөө, мүн 12,4 мянган центнер сенаж дарагдаа. Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо гурба дахин ехэ сенаж бэлэдхэгдээ юм.

Механизаторнууд, луговодуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Баруун Гутайн Данзан-Доржо Дагбаевай хүтэлбэрилдэг 3 хүнһөө бүридэһэн звено 127 гектар сабшалангайнгаа га бүхэнһөөнь 29,8 центнер үбһэ абаад, эрхимлэжэ гараа. Эдэнэр бүхы газартаа 19 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа, хоёр дахин һайнаар уһалаа. Энэ звеногойхид үбһэ абаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэһэнэйнгээ түлөө нэмэлтэ түлөөһэндэ хүн бүхэнэй 188 түхэригтэ хүртөө һэн.

Ново-Сретенскын отделенидэ луговод эхэнэр Х. П. Афанасьева 42 гектар газарайнгаа га бүхэнһөө 23,4 центнер үбһэ хуряагаа.

Хабартаа, зундаа, мүн намартаашье үхэр малай, хонидой хашаа, байрануудай шэбхэ сэбэрлэгдэжэ, хуу обоологдоһон байгаад, мүнөө тэрэниие тракторнуудта ашажа, зөөхэдэмнай ехэ һайн, ажалшье урагшаа ябасатай байна.

Б. ДЫМБРЫЛОВ,
Бэшүүрэй совхозой ахамад мелиоратор.

КВАРТАЛАЙ ДҮН ГАРГАГДАБА

«Забайкаллес» нэгэдэлэй болон модошодой профсоюзай обком модо бэлэдхэлэй пунктнууд болон мастерска участогуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй сентябрь һарын, мүн модо бэлэдхэлэй ба болбосоруулгын гол мэргэжэлтэдэй ажалай 3-дахи кварталай дүнгүүдые гаргаба.

Байгалай леспромхозой Саяпиха пунктын коллектив мүрысөөндэ дахинаа шалгаржа гараа. Энэ коллектив түрүү һууряа гурбан һарын туршада алдангүй барижа ябана.

Мастерска участогуудай дундаһаа Горхоной леспромхозой мастер А. А. Афанасьевай даадаг участок түрүү һуури эзэлээ. Мүрысөөндэ илажа гараһан пункт ба участогай коллективүүдтэ СССР-эй ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын болон профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугууд 1-дэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаба.

Модо бэлэдхэлэй хоёр пункт, дүрбэн мастерска участок 2-дохи ба 3-дахи һууринуудые эзэлжэ, мүнгэн шангуудта хүртэһэн байна.

Жэлэй 3-дахи кварталай үрэ дүнгүүдээр 30 коллектив, тэрэ тоодо бригада ба үйлэдбэриин түрүүшүүл шалгаржа гараа. Социалис мүрысөөнэй дүримэй ёһоор тэдэнэртэ түрүү һууринууд, хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдоһон юм.

Байгалай леспромхозой Ф. П. Бурдуковскиин даадаг модо бэлэдхэлэй томодхогдоһон бригада, Хурамхаанай леспромхозой гидропогрузчигай машинист С. С. Шобосоев, Баргажанай леспромхозой погрузчигай В. В. Гагарин, М. М. Тапхаев гэгшэдэй экипаж түрүүшүүлэй тоодо оролсоно.

Модо тайраха ажалда В. А. Якимовай бригада ехэ бүтээсэ туйлаа. Байгалай модоной баазын энэ түрүү бригада халаан соогоо 199 кубометр модо тайран ябталдаг болоо. Модо хюреөдэгшэдэй дундаһаа БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат, мастер Н. Ф. Жихаревой даадаг коллектив (Байгалай модоной бааза) түрүү һуури эзэлһэн байна.

Вагонуудта модо ашадаг, буулгадаг ба шпала хюреөдэдэг хүдэлмэришэдэй дундаһаа 3-дахи кварталда түрүүлжэ гарагшад мүн лэ элирүүлэгдээ.

И. ФОМИН,
модошодой профсоюзай обкомой хүдэлмэрилэгшэ.

ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан түрүүтэй Вьетнамай Ажалшадай партиин ба ДРВ-гэй правительствын делегаци КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй правительствын уряалаар 1975 оной октябриин 27-һоо 31 болотор хани ёһоной албанай хэрэгээр Советскэ Союз ерэһэн байна.

ПТВ-гэй ба ДРВ-гэй правительствын делегаци В. И. Ленинэй мавзолейдэ, Москвадахи Мэдэгдээгүй солдадай хүүр дээрэ веногуудые табяа.

Ерээд байха үедөө Вьетнамай делегаци Москвадахи техническэ мэргэжэл олгодог училищада хүрэһэн, Москва соогуур ябажа хараһан, Москвадахи Ажалай Улаан Тугай орденто, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ автомат лининүүдые бүтээдэг заводто болоһон совет-вьетнамай хани барисаанай митингдэ хабаадалсаһан байха. Хаа хаанагүй баатар Вьетнамай түлөөлэгшэдые үнэн зүрхэнһөө, аха дүү ёһоор угтаа. Энэнь эрэлхэг вьетнам арадтай совет хүнүүдэй эбдэршэгүй хани барисаанай, һаналаа нэгэдэлгын гүнзэгы мэдэрэлтэй байһанай гэршэ болобо.

ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй уулзажа, хөөрэлдэһэн байна. Эндэ ерээд байха үедөө Вьетнамай делегациин гэшүүд совет хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хээ.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр А. А. Гречко, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев;

Вьетнамай талаһаа — ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан, ПТВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын Премьер-Министрэй орлогшо, ДРВ-гэй Госпланай түрүүлэгшэ Ле Тхань Нги, ПТВ-гэй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, ДРВ-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Нгуен Хыу Кхиеу, ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Нгуен Ко Тхать, ПТВ-гэй ЦК-гай түсэблэлгын-экономическа таһагые даагшын орлогшо Нгуеч Ван Кха, ДРВ-гэй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Ле Кхак, ДРВ-гэй гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Нгуен Ван Дао гэгшэд хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаһан байна.

Нүхэд ёһоной, үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ удаадахи түсэбтэ табан жэлдэ СССР-эй ба Вьетнамай хоорондохи харилсаанай үндэһэн шухала асуудалнуудые мүн хоёр талые һонирхуулһан уласхоорондын байдалай гол асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн, мэдээсэлнүүдые абалсаһан байха юм.

Аха дүү хоёр партиин ба арадай хоорондохи али бүхы харилсаа холбооe үргэдхэн гүнзэгырүүлгын, социализм ба коммунизм байгуулгада, эб найрамдалай, национальна бэеэ дааһан байдалай, демократиин, социализмын түлөө хамтын тэмсэлдэ эдэнэй ниитэ нэгэн ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдые тодорхойлһон Совет-Вьетнамай декларацида КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан гар табиба.

Эндэ ерээд байха үедөө декларациһаа гадна, Вьетнамай Демократическа Республикада экономическа туһаламжа үзүүлхэ тухай хэлсээндэ, 1976 — 1980 онуудта СССР-эй ба ДРВ-гэй арадай ажахын түсэбүүдые тааруулан табилгын дүнгүүд тухай протоколдо гар табигдаа.

Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Вьетнамай Демократическа Республикада ошохо тухай урда тээнь үгээ ойлголсоһон ушарые хөөрэлдөөнүүдэй үеэр баталһан байна. Хэзээ ошохо үе сагынь дипломатическа аргаар зүбшэлэгдэн шиидхэгдэхэ.

ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан КПСС-эй ЦК-гай уряалаар богонихон болзор соо Советскэ Союзда амархаяа үлэбэ.

(ТАСС).

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Литвагай ССР-эй промышленность КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, экономическа байгуулалтын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй заабаринуудые хүтэлбэри болгон, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, промышленна үйлэдбэрилгын ниитэ хэмжээнэй ургалтын талаар түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабаринуудые болзорһоо урид дүүргэбэ.

200 шахуу предприяти ба үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд табан жэлэйнгээ даабаринуудые болзорһоонь урид түгэсхөө. СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Вильнюстэхи түлишын аппаратурын, Барилгын машинануудай, Пластмассаар бүтээгдэдэг эдлэл хэрэгсэлнүүдэй заводуудай, «Сигма» нэгэдэлэй, Зибертасай нэрэмжэтэ торгоной комбинадай коллективүүд табан жэлэйнгээ түсэбүүдые түрүүшынхидэй тоодо дүүргэбэ.

Машина бүтээлгэ ба хими республика дотор уридлаһан темптэйгээр хүгжөөгдэжэ байнхай. Электроэнергетика, целлюлозно-саарһанай, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность саашадаа хүгжэнэ.

Республикын ажалшад съездын урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо, КПСС-эй XXV съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахын тула дээшэлүүлэгдэмэл социалис уялгануудые абанхай.

„Салют-4“ станци ниидэжэ үргэлжэлһөөр

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). 1974 оной декабриин 26-да дэлхэй шадархи замбуулинай замда гаргагдаһан «Салют-4» гэжэ научна станци арба һара үлүүтэй соо ниидэжэ үргэлжэлһөөр. Энэ станци октябриин 31-дэ Москвагай сагаар 15 часай үеэр дэлхэйе тойрон 4.878 дахин ниидээ.

Телеметрическэ мэдээсэлэй мэдээнүүдэй ёһоор, станциин оньһон түхеэрэлгэнүүд һаадгүй һайнаар хүдэлнэ.

Мүнөөнэй ба ерээдүйн хүдөөгэй кадрнууд

ВОЛОГДА. (ТАСС-ай корр. Ю. Леднев). Арадай ба техническэ мэргэжэл олгохо һуралсалай асуудал зүбшэн хэлсэхэ зүблөөн эндэ болоод, октябриин 31-дэ тараа. Энээндэ РСФСР-эй хара хүрьһэгүй нютагуудай 29 область ба автономито республикануудай түлөөлэгшэд хабаадаба.

Рахедэ уулзалганууд болобо

РАХЕ (Хойто Финлянди). (ТАСС). СССР-эй ба Финляндиин Республикын хоорондохи научно-техническэ харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ гар табигдаһаар 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта хабаадахын тула Финляндида ерэһэн Совет правительственнна делегациин толгойлогшо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ В. А. Кириллин Рахедэхи «Раутаруукки» гэдэг гүрэнэй акционерна бүлгэмэй харьяата металлургическа заводто хүрэбэ.

Энэ завод Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар баригдаһан юм, үргэдхэгдэжэ үргэлжэлһөөр байна.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Саг үргэлжын комиссинуудта

...СР-эй Верховно Сове... ...дын хэрэгүүдые эр... ...талаар комиссиин за... ...октябриин 30-да бо... ...1975 ондо Россиин Фе... ...министерствэнүү... ...һан зургаануудай га... ...гаргагдаха эд бараа ...рилгын түсэбэй дүүр... ...тухай асуудалые зүб... ...эсэһэн байна. ...ссиин түрүүлэгшэ депутат О. Б. Рахманин заседаниие хүтэлөө. РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Е. К. Рагозин элидхэл хэбэ.

Депутадууд Г. И. Янаев, В. П. Мосолов, Р. М. Новикова, Н. М. Гилязов болон хэдэ хэдэн министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Комисси тогтоол баталан абахадаа, гадаадада гаргагдаха продукциин шанарые саашадань һайжаруулгада гол анхаралаа хандуулан, хариин оронуудта эльгээгдэхэ эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха 1975 оной түсэбые харьяата предприятинуудайнгаа ямараар дүүргэжэ байһые хаража үзэхыень, хэды шэнээн хэмжээнэй, ямар эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар жэлэй түсэбые дүүргэхын тула нэмэлтэ хэмжээнүүдые абахыень РСФСР-эй министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта, АССР-нүүдэй Министрнүүдэй Соведүүдтэ, хизаарай ба областной гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, Москва болон Ленинград хотонуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдтэ дурадхаһан байна. Гадаадада гаргагдаха эд бараа үйлэдбэрилгын түсэбэй дүүргэлтын хойноһоо нарин хиналта тогтоохыень РСФСР-эй Госпланда дурадхагдаа.

(ТАСС).

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXV съезддэ

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхинүүд КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, байгша ондо хартаабха худалдан абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. 7.150 мянган тонно эдеэ хоолой энэ шухала продукт гүрэнэй нөөсэдэ оруулагдаа.

Москвада, Ленинградта, бусад городууд ба промышленна түбүүдтэ хартаабха эльгээхэ даабаринууд дүүргэгдэбэ.

Россиин Федерациин, Белоруссиин, Литвагай ба Эстониин союзна республикануудай кооператорнууд хартаабха худалдан абаха түсэбэй дүүргэлтэдэ хубитаяа горитойгоор оруулаа.

Үбэл-хабартаа хүн зониие хангахын тула хартаабха худалдан абаха ба хадагалха хүдэлмэри ябуулагдажа үргэлжэлһөөр.

ПАРТИИНА АЖАБАИДАЛ: тоосоон ба һунгалта

ДУТУУНУУДАА ДАРЫ УСАДХАХА

Буряадай хүдөө ажахын институдай «Байкал» гэжэ һуралсалай ажахын коммунистнууд тоосоото һунгалтынгаа суглаа үнгэргэбэ. Тус ажахын парткомой секретарь П. И. Шунков тоосоото элидхэл соогоо туйлаһан амжалтанууд тухайгаа дэлгэрэнгытээр хөөрэжэ, бии байгаа дутуу дунданууд тухай онсо тогтоһон байна. Тиихэдээ эдэнние усадхаха талаар һаяын сагта бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

«Байкал» ажахы гол түлэб мал ажалай продукцинуудые үйлэдбэрилдэг юм. Һайн үүлтэрэй мал Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй колхоз, совхозуудта худалдана. Жэшээлхэдэ, байгша табан жэл соо симментал үүлтэрэй 1300 буха худалдагдажа, 1 миллион 800 мянган түхэриг ажахын кассада оруулагдаа һэн.

4 жэл юһэн һарын турша соо 72.600 центнер һүн гүрэндэ худалдагдаа. Тиигэжэ табан жэлэй түсэб 3600 центнерээр үлүүлэгдэһэн байна. Гадна табан жэлэй түсэбһөө гадуур 851 центнер мяхан, 32 центнер нооһон бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагдаба. Харин байгша оной юһэн һарын турша соо үнеэн бүхэнһөө 3545 килограмм һүн һаагдаһан байха юм.

Энэ амжалтада коммунистнуудай оруулһан горитой хубита бии гээд нүхэр П. И. Шунков тэмдэглэнэ. Тэдэнэр хододоо түрүү ябаха үүргэеэ һайнаар дүүргэжэ, ажахын һалбари бүхэндэ хүдэлнэ. Тиихэдээ габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Тоосоото үе соо партийна суглаанууд Уставаар хараалагдаһан болзортоо үнгэргэгдэдэг байгаа. Тэрэнэй үзэмжэдэ табигдаһан элдэб олон асуудалнуудые бэлдэлгэдэ коммунистнууд, мэргэжэлтэд ходо элсүүлэгдэдэг һэн.

Гэхэтэй хамта ажахын дирекци болон парткомой хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл ушардаг байна. Жэшээлхэдэ, ажалай болон ниитын журам эбдэхэ ябадал дайралдана. Кадрнуудай һэлгэсэ ехэ. Гадна фермэнүүдые даагшанараар тусхай эрдэм һургуулигүй хүнүүд хүдэлнэ. Оньһон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Мүн нукурузын, овощой ургаса бага байна.

Арбадахи табан жэлдэ ажахымнай хүгжэлтынгөө шэнэ шата дабаха ёһотой. Тиимэһээ гэдэргээ эрьен хаража, амжаһан дүй дүршэлөө анхаралтайгаар шэнжэлжэ, согсолжо, саашанхи ажалдаа хэрэглэхые эрмэлзэхэ ёһотой байһанаа коммунистнууд онсо тэмдэглээд, КПСС-эй XXV съездые ажалай үндэр бэлэгүүдтэйгээр угтахын тулада хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ байһанаа мэдүүлээ.

С. ХАЛТУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хүртэйн леспромхозой ажалшад юһэдэхи табан жэлэй хугасаа соо яһала ехэ амжалтануудые туйлаа. Энэ хэрэгтэнь леспромхозой-техническэ албан онсо үүргэ дүүргэһэн байна. Эндэ ажалаараа суурхаһан жолоошод, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, слесарь, токарьнууд, заһабарилагшад олон юм. Тэдэнэй тоодо зургаадахи разрядай электрик Александр Шеломенцев оролдог. Энэ һүбэлгэн [...] луу хүдэлмэришэн [...] тэйнхид хүндэлдэг, [...] дагшье юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. [...]менцев ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЖЭЛЬЭЭ ЖЭЛДЭ

Ярууна гэжэ дэлгэр һайхан нютаг байна даа. Тэрэнние олон тоото сэнхир хүхэ нуурнууд шэмэглэнэ. Тала дайдаарнь табан хушууута мал бэлшэнэ. Зүгөөр ажалша бэрхэ хүнүүдээрээ энэ нютагай зон илангаяа омогорходог, сэдьхэл зүрхэеэ ханан тэдээн тухайгаа хөөрэдэгшье байна.

Һаяхан Яруунын совхозоор ябажа ерээб. Эндэшье эрхим түрүү һаалишад, үхэршэд, механизаторнууд олон.

— Хэн тухай бэшэхэ дуратайбта? Табан һаалишаднай һү һаалгаар юһэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Хэдэн үхэршэд мал бэлшээн таргалуулгаар ехэ амжалта туйлаа. Мүнөө жэл урда жэлнүүдтэ орходоо ехэ таряа хуряагаабди, — гээд, совхозой парткомой секретарь Иван Иванович Силаев омогорхон хэлэбэ.

— Хандажап Эрдынеева ямар хүдэлжэ байна гээшэб? — гээд һонирхобоб. Тиихэдэмни Иван Иванович ехэ хүхин:

— Эгээл тэрээн тухай бэшэгты, манай совхозой эрхим һаалишадай нэгэн юм. Энэ жэл һү һаалгаар юһэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Зунайшье бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааха уялгаяа үлүүлэн дүүргээ,— гээд тэрэ хөөрэжэ оробо.

Хандажап Гармаевна тус фермын һаалишанаар 21-дэхи жэлээ хүдэлжэ ябана. Энэ хугасаа соо тэрэнэй гараар ехэшье һүн һаагдаа, олоншье тугал тэнжүүлэгдээ. Эрдынеева хэһэн ажалаа нигэжэ согсолхо дурагүй юм.

— Хүнэй хэдэг ажал хэгдээ юм бээзэ. Үлүү юумэн үгы, гансал даалгагдаһан ажалдаа бүхы хүсэ шадалаа үгэн хүдэлхые оролдогшоб, — гээд Хандажап Гармаевна хэлээ һэн. Энэшье зүб даа. Бүхы хүсэ шадалаа үгэжэ хүдэлөөгүй һаа, һаалишанай ажал гээшэ бэлэхэнээр бүтэдэггүй. Юуб гэхэдэ, бүхы хэдэг хүдэлмэринь гарай хүсөөр бүтэдэг ха юм.

Совхоз һү һаалиин фермые үнинэй оньһожоруулха гэжэ оролдодог. Зүгөөр мүнөө болотор юуншье хэгдээгүй зандаа. Тиимэһээ эндэхи һаалишад үнеэгээ һааха-һаа эхилээд, тэжээл тарааха болоод, бусад ажал гараараа бүтээнэ гээшэ. Гэбэшье тэдэнэр ехэ һүнэй түлөө үүсхэл гаргадаг, ажалай үндэр амжалтануудые туйладаг байна. Энэшье жэл тус совхозой һаалишад зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааха уялга абаад, тэрэнээ мүнөө амжалтатай дүүргээ. Тиихэдэ Хандажап Гармаевна 3100 килограмм һү һааха уялга абаад, 3250 килограмм һаажа, ехэхэн амжалта туйлаа.

— Гансаараашье иимэ ехэ һү һаана бэшэб. Үри хүүгэдни томо боложо, һургуулиинтаа зунай амаралтын үедэ намдаа ехэ туһа хүргэдэг юм, — гээд Эрдынеева баясан хөөрэнэ.

Хандажап Гармаевнагай бэрхэ һаалишан, зургаан хүүгэдэй энэрхы эхэ байһыень мэдээ һэм. Мүнөө тэрэнэй 4 хүбүүдынь һургуулида һурана, хоёрынь ажаллана.

Иимэ һайхан гэр булын эзэн Гарма Бадмаевич Мухаханов тухай хоёр үгэ хэлэнгүй аргагүй. Гарма Бадмаевич — ахалагша үхэршэн. Тиимэһээ гүүртын үхэрнүүдые тэжээлээр хангаха, адуулха, уһалха ажал Мухархановай гараар бүтэдэг байна. Һүүлэй һүүлдэ ехэ һү һаажа, бусад гүүртэнүүд сооһоо түрүүлжэ гаралгадашье Гарма Бадмаевичай хубита тон ехэ ааб [...] тэ даагшада Во[...] кин гэжэ залуу [...] һалсана. Зунай [...] ехээр һаахын [...] хоёр лэ үхэрнүү[...] дөө адуулжа гар[...] ма Бадмаевич [...] олон жэл амжалт[...] һэнэйнгөө түлөө [...] Ажалай Улаан Т[...] ноор шагнагдаа [...]

Теэд Хандажап [...] нашье нүхэрһөө [...] байна. Габшагай [...] түлөө «Хүндэлэл[...] орденоор шагна[...] Тиихэдэ юһэдэхи [...] соо бүхыдөө 2411[...] һү һааха түсэб[...] центнер һү һаа[...] хи табан жэлэй [...] гэһэн хүндэтэ нэр[...] хүртөө, 1973—1974 [...] социалис мүрысө[...] шын тэмдэгээр [...] һэн.

Хандажап Гарма[...] сал ажалаа мэд[...] бэшэ, харин нии[...] эдэбхитэйгээр [...] Яруунын ажалш[...] дуудай аймагай С[...] путат һэн тула, [...] хүгжэлтэдэ, гүр[...] удха шанартай [...] дые шиидхэлсэд[...] хубитаяа оруул[...]

— Яажа [...] иимэ ехэ һү һаана[...]та? — гээд һонир[...] Эрдынеева:

— Үнеэдые эр[...]хэ гээшэ ехэ шу[...] хэдээ тэдэнээ бү[...] соо һааха аргатай [...] Хоёрдохёор, тэж[...] дуулхагүйе ород[...] гээдшье хүсэ шад[...] нангүй ажаллаад, [...] байхада ямаршье [...] бүтэсэтэй байдаг [...] гээ һэн.

Игэжэл хүдэл[...] дажап Гармаевн[...] үндэр амжалтану[...] һээ жэлдэ туйла[...] даа.

Д. ДЫЛ[...]

Комсомолой ажабайдал

ЗАГАҺАТЫН ЗАЛУУШУУЛАЙ ХЭРЭГҮҮД

«Минии ажал—республикын ажал хэрэгтэй нэгэдэнэ» гэһэн уряа доро ажаллажа байһан Буряад оронойкомсомолшууд болон залуушуул тухай материалнууд манай газетын хуудаһанууд дээрэ яһала олоор гаргагдадаг. Үнэхөөрөөшье, залуушуулда бодото анхарал хандуулаад, зохид һайнаар эмхидхээд, ажалда элсүүлбэл тэдэнэр юушье хэхээр зон ха юм.

Хэжэнгын аймагай Загаһатын совхозой комсомолой организациин бүридэлдэ 111 хүн ороно. Онсолходо, тус ажахын комсомолой комитет, партком ерээдүйнгөө хүдэлмэришэдэй үшөө һургуулида һуража байхадань, хүдөө ажахын мэргэжэл шэлэхэ замдань туһалан хүмүүжүүлдэг юм.

Жэшээлхэдэ, амаралтынгаа үдэрнүүдтэ зарим классууд отарада ошожо, хонишодто ходо туһалжа байдаг заншалтай. Нүгөөдүүлынь совхозой МТМ соогуур эзэн янзаар алхалан ябаха... Эдэнэр бултадаа малшад, механизаторнууд болошохо гэжэ һаха һэм даа. Гэбэшье нэгэ класс сооһоо 7—8-шье хүнэй нютагтаа үлэхэ гэһэн бата шиидхэбэри абаа һаань, тус хэрэг дэмы бэшэ гэжэ тоолохо дүүрэн эрхэтэй гээшэбди.

Ажалай Улаан Тугай болон «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто Лума Дамшаева һургуули һая дүүргэһэн залуушуулые өөрынгөө хажууда абажа, хонин ажалай түрүүшын нюусануудтай танилсуулна. Мүнөө жэлдэ тэрэнэй отарада 100 эхэ хонин бүхэнһөө 102 хурьган абтаа. Энэ амжалтада Лума Дамшаевагай залуу туһалагшанарай оруулһан горитой хубита бии байха.

Үнгэрэгшэ үбэлэй түл абалгын үедэ ВЛКСМ-эй 36 гэшүүд хурьгашадаар хүдэлһэн юм. Тэдэнэй дунда Николай Куржумов, Найдан Ринчинов гэгшэд Пылма Бадмаева болон Галина Куржумовагай комсомол-залуушуулай отарануудта хүдэлхэ зууруа, илангаяа шалгараа.

Комсомол - залуушуулай отарануудые эмхидхэһэнниень һайшаамаар. Нёдондо нэн түрүүн 3 иимэ отара бии болгогдоо һэн. Харин мүнөө 6 иимэ отарада 10 гаран залуу зон ажаллана. Иимэ һайн, туһатай юумэ эхилһэн хойноо, саашадаа бүри эмхи гуримтайгаар энээниие ябуулха шухала.

Цырен-Базар Анзанов, Ульяна Далаева, Светлана Цыбжитова, Вера Соктоева, Галина Мосорова болон бусад хүбүүд, басагад хонин ажалда хүдэлхэеэ ошоходоо, эндэл илангаяа туһатай байхабди гэжэ хүсэд ойлгоһон байгаа ёһотой. Тиигээд хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болохые оролдохо бээзэ гэжэ бата найдахаар. Юуб гэхэдэ хүдэлжэ байхадаа мүнөө үедэ эрдэмэй хэды шэнээн хэрэгтэй байһые ойлгохо бшуу.

Гадна тракторист Базар Бадмаев, шофёрнууд Найдан Уладаев, Эрдэм Гончикжапов болон бусадай ажабайдалайнгаа зүб харгые, олоһондонь батаар этигэнэбди. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр газар дээрэ түрэһэн хүн бүхэн ажал хэхэдээл жаргалаа олодог гэжэ хүсэд ойлгоо юм.

Загаһатын залуушуул хүдөө ажахын шухала шухала кампанинуудай эхилхэдэ ехэ эбтэй зетэйгээр тэдээндэ хабаадалсадаг гуримтай. Жэшээлхэдэ, хони хайшалалгада хүдэлжэ байһан зоной 76 процентнь залуушуул байгаа. Тэдэнэр хамта дээрээ 12618 хони хайшалаа.

Үбһэ, тэжээл бэлэдхэлгын үедэ холо, ойрын сабшалангууд дээрэ олон залуу зон хүдэлдэг һэн. Комсомол-залуушуулай хоёр звено Хушуун-Үзүүр (даагшань Н. Жамсаранов), Шара-Горхон (даагшань А. Сультимов) гэжэ газарнуудта үбһэ сабшаһан юм. Хамта дээрээ 130 комсомолшууд болон залуушуул энэ шухала хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

Комсомол - залуушуулай хоёр звеногой хүсөөр 3200 центнер һайн шанартай үбһэн һурилэгдэжэ, тушаагдаа һэн. Гадна силос, сенаж даралгада, набшаһата тэжээл бэлэдхэлгэдэ залуу үетэн эдэбхитэйгээр оролсожо, бага бэшэ амжалта туйлаһан байна.

Таряа хуряалгын үедэ комбайнернууд болон тэдэнэрэй туһалагшанараар 8 хүн хүдэлөө. Эдэнэй дунда совхозой стипенди абаад, Буряадай хүдөө ажахын институдта һурадаг Сандак Чимитов Мунко Номтоев гэгшэд илангаяа һайнаар хүдэлһэн байна.

Онсолходо Совет Армида уялгата албаяа дүүргээд ерэһэн хүбүүдые нютагтаа үлөохэ гэжэ эндэ ехэ оролдодог юм.

Игэжэ залуу үетэнние совхозойнгоо ажалда һайнаар элсүүлээд байхада, алишье талаһаа туһатай байна.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
манай корр.

УРАГШАА ДАБШАХА ЗАМНАЙ

«Съездын урда тээхи мүрысөө эмхидхэхэдээ, партида, Совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалга соо, мүн партиин экономическа политикын асуудалнуудаар нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүд дотор табигдаһан тодорхой зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула нэмэлтэ арга боломжонуудые бэдэрхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулха» гэжэ партиин XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоол дотор заагданхай.

Эндэ ямар зорилгонууд тухай хэлэгдэһэниинь хүн бүхэндэ ойлгосотой. Жэшээнь, манай ороной хүдөө ажахые абаад үзэбэл, нэн түрүүн колхоз, совхоз бүхэнэй экономикые саашадань бэхижүүлхэ, үйлэдбэриинь хүсэнүүдые саг үргэлжэ хүгжөөхэ, хүдөө ажахын гол һалбаринуудые промышленна үндэһэ һуурида оруулха, хүн зоной һуудал байдалые улам бүри болбосон, баян дэлгэр болгохо зорилго табигдана.

Энэ талаар манай совхоздо ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай, саашадаа ямар зорилгонуудай бэелүүлэгдэхэ байһан тухай тобшохоноор хэлэхэ һанаатайб.

Анаагай совхоз анханһаа хойшо адууһа мал, илангаяа хонин һүрэг үсхэбэрилдэг гол шэглэлтэй байһан гээшэ. Мүнөөшье ехэнхи продукци мал ажалһаа абтана. Нигээд ерэхэдээ адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, тоо толгойень олошоруулха, мяха, һү, нооһо ехээр, гаргаша багатайгаар абаха, һалбари бүхэнһөө сэбэр олзо горитой оруулха гээшэ гол зорилгомнай болоно.

Дээрэ дурсагдаһан зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө түбхын түрүүн фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ ажалай эмхидхэлые шэнээр, мүнөө сагай эрилтэдэ тааруулан табиха, үйлэдбэриин технологие гуримшуулха, фермэ отарануудые томодхожо, мал ажалай гол хүдэлмэриие оньһожоруулха болонобди.

Хэнэйшье мэдэһээр эдэ бүхы хүдэлмэриие гансата, нэгэ-хоёр жэл соо хүсэндэнь хүргэжэрхихэ аргагүй, эндэ хуу хоорондоо холбоотой олон асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй. Тингэбэшье энэмнай хэзээ нэгэтэ зүндөө хэгдэхэ гээд хүлеэжэ һууха, саг гээхэ аргагүй.

Гурба-дүрбэн жэлэй саана совхоздо һаалиин 5—6 жэжэ фермэ байһан юм. Фермэ бүхэндэ ехэдээл һаа, 150—200 үнеэд харууһалагдадаг һэн. Урзанда жэлдэ совхоз Анаа-Үртөөдэ тусхай ехэ байрануудые барижа, тэндэнь оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодхоод, 400 үнеэдэй томодхогдоһон фермэ эмхидхээ. Мүнөө хоёрдохи жэлээ тэндэхи үнеэд бултадаа оньһон машинаар һаагдана. Һаалишан бүхэн 50 үнеэдые даагаад һаадаг юм. Тиигэжэ ажахын бүхы 560 гаран үнеэдэй 400 ниинь оньһон машинаар һаагдажа эхилбэ.

Иимэ томодхогдоһон шэнэ фермэ эмхидхээд байхадаа, нэн түрүүн тэндэ һайн бэлшээри бии болгохо шухала байгаа. Тиимэһээ һүүлэй хоёр жэлдэ тэндэ 420 гектар газар хорёолжо, үрэжэлыень һайжаруулха хүдэлмэри хээбди, бултыень уһалдаг болгообди. Жэшээнь, үнгэрэгшэ хабартаа, зундаа энэ һайжаруулагдаһан бэлшээри уһа сасан хаядаг оньһон түхеэрэлгэтэй 4 машинаар уһалагдаа. Эндэ бэлшээри харууһалха тусхай звено хүдэлөө юм. Тэрэнэй ашаар һаалиин комплексын үнеэд тус бэлшээри дээрэ бүхэли зундаа адуулагдажа гараа. Энээнһээ малай һү шэмэшье хараа байса дээшэлээ.

Энээнһээ урагша фермэнүүдтэ һүтэй, һүгүйшье үнеэд худхаршанхай байһан. Малай үүлтэр һайжаруулха холын хараата селекционно хүдэлмэри ёһоор хэгдэдэггүй байгаа гэхэдэ алдуугүй. Тэрэнһээ боложо, машинаар һаалгадаг үнеэд соомнай мүнөөшье жэжэ, муу хүхэтэй, һү багатай үнеэд үшөөл олон. Тиимэһээ үнеэн бүриһөө үшөөл бага һүн абтана. Һаалишан бүхэн адли дүн туйлажа шаданагүй. Тусхайлбал, бэрхэ һаалишад Д. Сахияева, З. Рахматуллина, В. Корнакова гэгшэдэй үнеэн бүриһөө жэлдээ 2.000 килограмм һү һааха-дань, бэшэ нүхэдынь миил 1.500—1.700 килограмм һаана. Һайн үнеэдэй эмэ тугал нараһааһаань илгажа, нарин харууһанда табиха, үүлтэртэ эмэ гунжад, һайн бухануудые бүри һаяар худалдажа абаха болонобди.

Тиихэдэ эрхим шанартай үхэрэй мяха ехээр абадаг болохын тула 221 үнеэдтэй гусхай мяханай гүүртэ эмхидхээбди. Эндэ тугалнууд эхэеэ хүхэжэ түлжэхэ, түргэнөөр томо болгогдохо байна.

Ажахын гол һалбари болохо хонин ажалаа саашадаа ямараар эрхилхэ болонобибди гэхэдэ, урдын жэжэ отарануудые шадахадал үсөөлжэ, томо комплексно байрануудта байлгадаг болохо тушаа түрүүшын алхам хэжэ байнабди. Ерэхэ жэлһээ 2.500 эхэ хонидые нэгэ газарта байлгаха ехэ байрануудые барихамнай. Эндэ һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгогдохо, хонидто үбһэ тэжээлыень бүйлуулха, хубааха үгэхэ, уһалха оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо юм.

Байгша оной эхилжэ, эхэ хонидые зуһатһаань түрүүлхэ, хурьгадые гол түлэб март һарада абаха, искусственна үрэжүүлгые зүбөөр эмхидхэхэ гэхэ мэтээр хонин ажалые эрхилхэ технологие гуримшуулха хэмжээнүүдые абажа эхилээбди. Жэшээнь, ажахыдаа һайн элита классай хусануудые байлгаад, шэнэхэн абтаһан үреэр хонидые үрэжүүлнэбди. Гадна, хонидой үүлтэр һайжаруулхын тула Борьсогой совхозһоо элита, 1-дэхи классай 500 эмэ түлгэ асараабди. Хурьгадаа гол түлэб март соо абадаг болоһоной ашаар манай түрүү хонишод Галина Доржиева, Ойдоп Тагаров, Самбу Сойжонов, Пунсык Жамбалов гэгшэд энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга түлжүүлээ.

Ерэхэ жэлнээ бүхы ажахыгаараа зуун эхэ хонин бүриһөө 90—95-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 3,2—3,5 килограмм нооһо хайшалдаг болохо зорилго табигдана.

Һаалиин фермэ, хонидой отарануудые томодхоходоо, ямар зорилго бэелүүлнэбибди? Нэгэдэхээр, тэндэ малшадай ажалые оньһожоруулха, техникэ үргэнөөр хэрэглэхэ аргатай болоно. Хоёрдохёор, тэндэ малай үүлтэр һайжаруулха, селекционно хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхада таатай болоно. Мүн томодхогдоһон, оньһожоруулагдаһан фермэ, отарада абтаһан продукци шанар һайнтай, эсэстээ гаргаша багатай болохо зэргэтэй. Гурбадахяар, тэндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажал хүнгэдхэгдэхэ, һуудал байдалынь һайн болохо бшуу.

Һаалиин томодхогдоһон, оньһожоруулагдаһан манай фермые абаад үзэе. Урдань эндэмнай бүхы 400 үнеэдые 20 гаран һаалишад һаадаг байгаа, харин мүнөө оройдоол 8—9 һаалишад һаагаад, ээлжээлжэ байгаад, неделя бүри амарха аргатай болоо. Һаалишадшье дуталлахаяа болинхой.

Энээн шэнгеэр үхэрнүүдые, хонидые бэлшээн, шахан таргалуулха томодхогдоһон фермэнүүдыешье эмхидхэжэ байнабди. Жэшээнь, мүнөө 3.800 хонин тусхай байрануудта шахан таргалуулагдана. Үбһэ тэжээл зөөхэ, хубаарилха гол хүдэлмэринь машинаар хэгдэдэг. Һарын туршада хонин бүхэндэ 400 грамм талха тарянай зүйл, зеленко дуран соонь эдюулжэ шаханабди. Эндэ дүршэлтэй хонишон Н. Дармаева һайн үрэ дүн туйлана. Хонин бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын 150 грамм үлүүтэй нэмээнэ. Эдэ хонидые бултыень 40 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүргэй болгожо, октябрь, ноябрь соо гүрэндэ тушааха зорилготойбди. Харин энээнһээ урагша хонин бүхэмнай арайхан лэ 35—36 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханай комбинадта ошогшо һэн. Саашадаа жэл бүри гүрэндэ худалдагдаха 5 мянган хонидоо заатагүй бултыень шахаад, тус бүриинь 40—42 килограммда хүргэжэ тушаахадамнай, хэды ехэ мяханай нэмэжэ абтаха байһаниинь ойлгосотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үхэрнүүдые зундаа холын бэлшээридэ һайнаар бэлшээжэ, намартаа-үбэлдөө зүбөөр шахаад, шэгнүүр ехэтэй, тарган болгожо, гүрэндэ худалдаха хэрэгтэ анхарал горитой табинабди. Энэ жэлдэ малшаднай 1200 үхэр холын бэлшээридэ адуулжа зуһаад, малаа һайса таргалуулжа, мяхажуулжа бусаа. Жэшээнь, бэрхэ малшад В. Алсаев, Ц-Д. Тагарова, В. Сорокин, Ц. Бадмаева гэгшэд июль, август, сентябрь соо үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын 987—1220 грамм хүрэтэр нэмээгээ юм.

Һаянай Байсын үбэртэ мал шахаха шэнэ гүүртэ эмхидхэгдээ. Тэндэ намар-үбэлэй үедэ гурбан булэг гэхэгү али хамта 450 үхэр шахан таргалуулагдажа, тус бүридөө 360—400 килограмм шэгнүүртэй болгогдоод, декабрь-январь һарада гүрэндэ тушаагдаха юм.

Адууһа малай тоо толгойе түргэн олошоруулха, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тула баһа үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ хэрэгтэй ааб даа. Тиимэһээ нэн түрүүн сабшалангай ургасые адагынь 1,5—2 дахин ехэ болгохо ёһотойбди.

Мүнөө бүхы сабшалангай 60 процентнь уһалагдана. Ходо ган гасуур болодог манай эндэхи эрхэ байдалда бүхы сабшалан, бэлшээриие һайнаар уһалдаг болоол һаа, үбһэ ногоон бараг ургаса абтаха байна. Ерэхэ жэлһээ Байсын үбэр гэжэ газарта «Бурводстрой» трестын Хоринии ПМК-тай хамта 800 гектар сабшалан уһалха һайн уһалууриин системэ барижа дүүргэхэ һанаатайбди. Тингэбэл, мүнөө тэндэһээ жэлдээ 10 мянган центнер үбһэ суглуулдаг һаа уһалдаг болоходоо, тэрэниие 20 мянган центнертэ хүргэхэ аргатайбди. Сагаан-Хушуун, Шубэгын-Үбэр гэжэ газарнуудта ойрын 1—2 жэл соо уһалууриин системэнүүдые барижа, горитой сабшалан, кукурузын газарые уһалгададаг болгохобди.

Тэрэнһээ гадна, совхозой лугомелиоративна отрядай (начальнигынь П. И. Пластинин) хүсөөр һүүлэй хэдэн жэлдэ 1000 гаран гектар муу ургасатай сабшалан, бэлшээри үндэһөөрөө һайжаруулагдажа, олон жэлэй ногоон, таригдаа. Мүн жэл бүри горитой шэнэ газар ашаглагдажа, тарялангда оруулагдана. Газар тарялан эрхилхэ культурые дээшэлүүлжэ, сэбэр болон намарай паар ехээр, һайн шанартайгаар хахалаад, эрхим шанартай өөһэдын тарянай үрэһэ бэлдээд, тарялангай тогтууритай ургаса абадаг болохобди.

Эдэ бүгэдын ашаар малаа шэмэтэй һайн тэжээлээр гүйсэд хангаха арга манда бии.

Түгэсхэлдөө совхозойнгоо табан жэлэй түсэбые ямараар дүүргэжэ байһан тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Түсэбэй ёһоор 31.800 центнер һү гүрэндэ худалдаха байһан һаа, жэлэй эсэс болотор тэрэнээ 112 центнерээр үлүүлхэ аргатай болонхойбди. 18,2 мянган центнер мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхын тула жэлэй барагдатар 3 мянга гаран шахамал хонидые, 200 шахамал үхэр мяханай комбинадта тушаахабди. 3671 центнер нооһо тушааха табан жэлэй түсэб гол түлэб дүүргэгдээ.

Түрэл партиингаа XXV съездын хүндэлэлдэ ажалайнгаа эршэ, мүрысөөнэйнгөө хүсые улам шангадхан, манай совхозой ажалшад урагшаа дабшаха замаа тодорхойлжо, урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэ, ажахыгаа шэнэ шатада хүгжөөн гаргаха байһаниинь лабтай.

С. ЖАМСУЕВ,
Хоринай аймагай Анаагай совхозой директор.

Совет орон: шэнэ һонин

ШУБУУШАДАЙ АМЖАЛТА

Москва. (ТАСС-ай корр. Н. Варчак). Глебовскэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй шубуушад 1 миллиард үндэгэ суглуулжа, Россин федерации дотороо түрүүлэн уялгануудаа дүүргэбэ. Үйлэдбэриин түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулһанай, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

— Нэгэдэлэй коллективэй илалтань үйлэдбэри томодхолгын, тусхай шэглэлтэй болголгын ямар һайн, булюу байһанай, предприяти доторойнгоо арга боломжые шадамар һайнаар ашаглалгын гэршэ жэшээ болоно,— гэжэ РСФСР-эй шубуу үсхэбэрилдэг промышленностиин управлениин начальник И. Г. Скакунов хэлэнэ.

— Түсэбтэ табан жэлэй туршада алмаята арьбалалта хэһэнэй ашаар манай һалбари дотор бүхыдөө 8 миллиард шахуу үндэгэн нэмээгдэн сутлуулагдаһан байна.

Россин шубуушад табан жэлэйнгээ даабарие болзорһоонь урид — июниин 1 хүрэтэр дүүргэхэһээ гадна, жэлэй һүүл болотор түсэбһөө гадуур 10 миллиард үндэгэ, 200 мянга гаран тонно шубуунай мяха гүрэндэ худалдахаар шиидэһэн байгаа.

ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ, ЭРХИМ ШАНАР

ЕЛГАВА (Латвиин ССР). (ТАСС-ай корр. В. Бекерис). «Латвияс консерви» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй коллектив дүрбэн жэлэй урда тээхиһээ гурбанай нэгэ хубяар ехэ продукци үдэр бүри үйлэдбэрилэн гаргана. Түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо даабариһаа гадуур 10 миллион баанха консервэ эндэ гаргагдаа. Үйлэдбэриингөө бүхы хүдэлмэри оньһожоруулһанай, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар нэгэдэлэй коллектив иимэ ехэ амжалта туйлаба.

ШАХТЕРНУУДАЙ ГАБШАГАЙ АЖАЛ

КАРАГАНДА. (ТАСС-ай корр. В. Аляпин). «Карагандауголь» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй шахтёрнууд түсэбһөө гадуур 1 миллион тонно шулуу нүүрһэ малтан гаргаба. Жэлэй социалис уялганууд болзорһоо урид дүүргэгдээ. Түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо даабариһаа гадуур 6,5 миллион тонно түлишэ үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Шэнэ техникэ һайнаар ашаглалга шулуу нүүрһэ бүри ехээр малтан абаха гол үндэһэн болоно. Энээнэй ашаар эндэхи ажалай бүтээсэ бүхы һалбари доторойхиһоо 28 шахуу процентээр дээшээ болонхой.

ЛЕКТОРНҮҮД МЭРГЭЖЭЛЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭ

КИЕВ. (ТАСС-ай корр. В. Проненко). Уласхоорондын байдал тухай лекци уншадаг лекторнүүдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ заочно отделени Т. Г. Шевченкын нэрэмжэтэ университедэй уласхоорондын харилсаанай ба уласхоорондын эрхын факу[...] үндэһэ һуури дээрэ [...] хэгдэбэ. Түрүүшын [...] дүүрэбэ. Партийна ба [...] молой хүдэлмэри[...] промышленностиин [...] хүдөө ажахын мэрг[...] һуралсалай түсэбүүд[...] нилсаа, лекторэй [...] риин дүй дүршэл[...] абалсаа.

Үзэл сурталай 100 [...] хүдэлмэрилэгшэд [...] уласхоорондын хари[...] гол шухала асуудал[...] уласхоорондын байд[...] лекцинүүдые бэлдэ[...] дико, КПСС-эй лени[...] найрамдалта гадаад[...] тическэ хараа шэгл[...] ори ба практикые хо[...] соо шудалха байна.

ДЕПУТАТ ЭХЭНЭРНУУДЭЙ С[...]

СВЕРДЛОВСК. ([...]ай корр. В. Ста[...] СССР-эй ба РСФСР-[...] ховно Соведүүдтэ, [...] гуудтахи ажалшадай [...] тадуудай Соведүүдтэ [...] даһан Дунда Ураалай [...] нэр хүдэлмэрилэгшэд[...] Свердловск хотодо [...] Энэнь Эхэнэрнүүдэй [...] хоорондын жэлдэ зо[...] дана. КПСС-эй XXV [...] дые нэрэтэй солото[...] тахын түлөө мүрысөө[...] баадалсан, эдэнэй о[...] түсэбтэ юһэдэхи таб[...] лэй даабаринуудые [...] һоо урид дүүргэбэ.

Мүнөө Дунда У[...] 14 мянга гаран эхэ[...] тагуудтахи ажалш[...] путадуудай Сове[...] дэлнэ. Эдэнэр депу[...] саг үргэлжын комисс[...] та эдэбхитэйгээр [...] дана, Соведүүдэй ол[...] сэдхэхэ комитедүүд[...] тэлбэрилнэ.

Үйлэдбэриин ба [...] ажабайдалда эхэнэ[...] улам эдэбхитэйгээр [...] даха тухай асууда[...] следто зүбшэн хэлсэх[...]

Липецк хото һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд түргэн урган бодожо байна. Эндэхи [...]шад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, промышленность, тр[...]порт, культурно-ажаһуудалайнгаа, соёлойнгоо хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ а[...] туйлаа. Жэшээлхэдэ, ганса Новолипецкэ металлургическа завод дээрэ № 5 до[...] пеэшэн, № 2 кислородно-конверторнэ цехэй нэгэдэхи ээлжээн, «2000» стан[...] дохи ээлжээн ашаглалгада үгтөө.

Липецкые мүнөө хүдэлмэришэнэй хото гэхэдэ алдуу болохогүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай үглөө игааба. ТАСС-ай-фотохро[...]

СОЁЛШОДОЙ ЗОРИЛГО ЕХЭ

КПСС-эй XXIV съездын ...ээбэринүүд соо юһэдэ... табан жэлдэ соёлой эм... зургаануудые олошо...лжа, тэдэнэй хүдэлмэ... материально-техниче...ндэһые һайжаруулха ...ар ехэхэн зорилгонууд ...алагдаһан байна. «Бе...россиин партийна органи...ида үзэл сурталай кадр...дые шэлэн абаха ба хү...жүүлхэ хүдэлмэри ту...», «Ажалшадые комму...ёһоор хүмүүжүүлхэ ба ...на техническэ дэбжэл... библиотекэнүүдэй үүр...дээшэлүүлхэ тухай» гэ... КПСС-эй ЦК-гай тог...нууд соо баһал тиимэ ...илгонууд табигдаһан бай...бшуу.

Юһэдэхи табан жэлэй тү...шын жэлдэ аймаг дотор... соёлой 32 байшан, 23 ...лиотекэ тоологдогшо бэ... Дүрбэн жэл юһэн һа... турша соо гүрэнэй тоо... байһан соёлой эмхи зур...нуудай тоо нилээд оло...роо.

...жалаа һайнаар ябуул... библиотекэнүүдэй тоо ...шороо. Мүнөө үедэ ...най аймагта 37 клуб, ...ной байшан, 5 филиал... 31 библиотекэ, хоёр фи...лтай хүгжэмэй дүрбэн ...уран зуралгын һургуу...нууд бии. Арадай уран ...ханай хоёр коллектив ...елнэ. Тэрээнһээ гад... юрэнхы эрдэмэй һургуу...нуудта библиотекэнүүд ...

...тематическэ үдэшэнүүд, ...р ёһололой һайндэр...д, уншагшадай конфе...нци гэхэ мэтын хэмжээ ...улганууд һонирхомоор, ...аараа олоной дура тата... үнгэргэгдэдэг. Тиимэ ...жээ ябуулгануудые соё... эмхи зургаанууд үнгэр...г ааб даа. Юһэдэхи та... жэлэй эхин шатада ай...ай клубуудта ниитын ...8 хэмжээ ябуулга, 1230 ...ци, элидхэлнүүд үнгэр...дэһэн байгаа һаа, үнгэ...гшэ жэлдэ 1212 хэмжээ ...улга үнгэргэгдэһэн, 1335 ...ци, элидхэлнүүд уншаг...ан байха юм. Үшөө нэгэ ...шээ. Табан жэлэй түрүү... жэлдэ библиотекэ...удтэ уншагшадай тоо 19 ...нганһаа дээшэхэнэ боло..., тэдэндэ 433 мянган ном ...һэн байбал, 1974 ондо ...шагшадай тоо 27 мянган... дээшэ болоо, тэдэндэ ...7 мянган ном үгтөө.

Лекторинууд ба кинолек...ринууд, ажалай ветеранүүдтай, табан жэлэй түрүүшүүлтэй уулзалганууд, аман үгын журналнууд гэхэ мэтэ элдэб аргануудые үргэнөөр хэрэглэдэг болонхойбди.

Соёлой хүдэлмэрие эрхимээр эмхидхэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ олохон коллектив оролсожо, саг үргэлжэ һайн дүнгүүдые туйлана. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд номдо дуратайшуулые һонирхуулжа, эрдэмэй туйлалтануудые харуулһан номуудые дэлгэрүүлжэ шададаг. Али нэгэ асуудалда харюу абахадань уншагшадта туһалха зорилготой хүдэлмэри эмхидхэгдэнхэй. Жэшээнь, Зүй-Һүтэйн, Новоселенгинскын үхибүүдэй, Сэлэн-Дүүмын, Ягодный, Гусиноозерскын библиотекэнүүд эрхимүүдэй тоодо орно. Ном дэлгэрүүлэгшэдэй эдэбхитэдые тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй. Эдэнэй тоодо К. Г. Афанасьева, Е. Ж. Нимаева, В. Г. Киргизова, Л. Н. Быкова, Т. Д. Миткинова, И. И. Думнова, Ф. Т. Трифонова, Р. Г. Власова, Э. Г. Ахминеева болон бусад орно.

Үбэр-Зөөхэйн, Загастайн, Дунда-Бүхэнэй соёлой байшангууд, Сэлэнгын совхозой, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй клубууд шадамараар, һонирхолтойгоор хүдэлмэрез ябуулна.

1973 ондо «Арадай уран шадабари» гэһэн республикын телевизионно конкурсдо манай аймагай түлөөлэгшэд илажа гараа һэн. СССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан республикын уран һайханай бүлгэмүүдэй харалгада манда мүн лэ түрүү һуури олгогдоо һэн. Аймагтамнай шан — клубай түхеэрэлгэнүүд, концертнэ рояль, техническэ хэрэгсэлнүүд, автоклуб үгтөө бэлэй. Уран һайханай бүлгэмүүдэй хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулһан манай соёлшодой хүдэлмэри һайшаагдаһан байна. Олон хүн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар, мүн Соёлой министерствын, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой грамотануудаар шагнагданхай. Тэдэнэй тоодо Гусиноозерскын хүгжэмэй һургуулиин директор, Н. А. Кавер, автоклубые даагша В. А. Февралев, Сэлэнгын совхозой клубай директор С. М. Покацкий, Загастайн соёлой байшангай директор Н. Р. Галданова болон бусад орно.

Хүн зониие библиотекын зүгһөө ном һудараар хангаха талаар 1974 оной социалис мүрысөөндэ манай аймаг түрүү һуури эзэлээ. Манда Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Уран һайханай бүлгэмүүдшье яһала хүгжэнхэй. Тэдэнэр совет болон хилын саадахи авторнуудай һайнһайн зохёолнуудые репертуарта олоор оруулаа. Бүлгэмүүдэй гэшүүд-артистнууд шадабаритайшье болоо. Манай хоорой, дуунай, хатарай, инструментальна ансамбльнууд яһала хүгжөө.

Жэл бүри арадай бэлиг шадабариин харалга үнгэргэдэг заншал тогтонижонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ багшанарай уран һайханай коллективүүд эдэбхитэй болоо. Илангаяа Гусиноозерск хотын хоёрдохи, гурбадахи, Загастайн, Ноёхоной һургуулинуудай коллективүүд һайн. Гусиноозерскын оёдолой фабрикын, Загастайн, Юрөөгэй, Үбэр-Зөөхэйн соёлой байшангуудай уран һайханай бүлгэмэй коллективүүд һонирхолтой, гүнзэгы удхатай наадаараа арад зониие баярлуулһан байха юм. 1970 ондо республикын арадай бэлиг шадабари харалгын үедэ дуу, хатарай «Сэлэнгэ» гэжэ ансамбль онсо шалгаржа, Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын шиидхэбэреэр тэрээндэ **арадай** гэһэн хүндэтэ нэрэ олгогдоо бэлэй. Энэ коллектив тэрэ харалгада хабаадаад бусахадаа, 12 диплом асараа һэн. «Сэлэнгэ» хойто жэлынь уран һайханай бэлиг шадабаританай Бүхэроссийскэ зональна харалгада хабаадажа, тэрэнэй лауреат болоһон юм.

«Сэлэнгэ» ансамбль Германиин Демократическа Республика мордожо, залуушуулай гурбадахи фестивальда хабаадаһан байна.

Үхибүүдэй уран гараар бүтээгдэһэн аймагай выставкэнүүд, улаан булангуудай, автоклубуудай, библиотекын тематическа плакадуудай конкурс-харалга, уран зохёолой һара, номой выставкэ гэхэ мэтын хэмжээнүүдые олоор үнгэргэдэг болобобди.

Тиихэтэй хамта уран һайханай бүлгэмүүдэй хүдэлмэридэ дутуу дунда юумэнүүд бии юм. Жэшээлхэдэ, уран һайханай бүлгэмүүдтэ хабаадагшад үсөөн, залуу бэлигтэниие хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һулаар табигданхай. Бараатын, Үбэр-Зөөхэйн, Юрөөгэй, Сэлэн-Дүүмын һургуулинуудта уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй хүтэлбэри һүүлэй жэлнүүдтэ һуларанхай, зүжэг табилга мартагданхай, мүн арадай бэлиг шадабаританай, уран гартанай бүтээһэн зүйлнүүдэй выставкэ үсөөн үнгэргэгдэнэ.

Соёлой эмхи зургаанууд малшадые хүсэд һайнаар ханганагүй.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэрие һайжаруулгада юун һаалта хэнэб гэхэдэ, тэдэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр, автоклубуудаар хүсэд хангагданагүй, бии байһан байрануудынь хуушаранхай, мүн мэргэжэлтэд дуталдана.

Мүнөө үедэ малшад үбэлжөөндөө нүүжэ, үбэлжэлгэдөө орожо байна. Хүдөөгэй ажалшадые, илангаяа малшадые соёлой талаар һайнаар хангаха, ажал хэрэгтэнь туһалха гэээшэ соёлшодой нангин зорилго мүн. Нэн түрүүн малшадай социалис уялгануудые гоёор бэшээд, улаан булангуудта, соёлой байшангуудта, клубуудта үлгэхэ байнабди. Түрүүшүүлтэй уулзалгын үдэшэнүүдые үнгэргэхэ, мүрысөөнэй ябасые ажаглажа, тэрэнэй дүнгүүд тухай «сахилгаан» болон дайшалхы хуудаһануудта мэдээсэхэ шухала. Библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд мүнөө нүүдэл библиотекэнүүдые эмхидхэхэ тухай һанаагаа зобохо, выставкэнүүдтэ, номой тематическа таһагуудта онсо анхаралаа хандуулха болоно. Декабристнуудай буһалгаанай 150 жэлэй ойдо зорюулагдажа, ехэ хэмжээ ябуулганууд манай аймагта, мүн республикадашье үнгэргэгдэхэ юм. Тэдээндэ зорюулагдаһан музей нээгдэхэ, соёлой байшангууд болон библиотекэнүүдтэ хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ, выставкэнүүд табигдаха, конференцинүүд болохо юм.

Б. БАЛЬЖИРОВ,
Сэлэнгын аймгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша.

ЛУАНДА. Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөе дэмжэһэн жагсаал эндэ болобо. МПЛА-гай сэрэгшэдтэй хамта энэ жагсаалда хабаадахаяа үхибүүдшье ерэлсээ. Тэдэ барандаа сүлөөтэ Анголын түлөө эсэс хүрэтэрнь тэмсэхээр бэлэн байһанаа мэдүүлээ.

Политикен — ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
Телеграф Телефон радио

НЬЮ-ЙОРК

АРАД ҮНДЭҺЭТЭНЭЙ УЯЛГА

ТАСС

ООН-ой Генеральна Ассамблейн политическэ ба аюулгүй байдалай асуудалнуудые шиидхэдэг комитет (нэгэдэхи комитет) Корейн асуудалые зүбшэн хэлсэжэ дүүргэбэ.

Сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй ехэ бүлэг оронуудай, социалис гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзай үүсхэлээр корей арадай дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадаһаа хамааралсалгые болюулха тухай дурадхал хаража үзэхыень нэн түрүүн шахардуу байдалай гол эшэ үндэһэн болохо ООН-ой туг доро эндэ байдаг гадаадын сэрэгүүдые Урда Корейһээ гаргахыень комитет ООН-ой Генеральна Ассамблейдэ дурадхаһан байна.

Корейн хахад арал дээрэ бата эб найрамдал хангаха, Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлгые түргэдхэхэ ба эблэрхэ тухай саг зуурын хэлсээе эбэй договороор һэлгэхэ таарамжатай байдал мүнөө тогтожо байна гэжэ ООН-ой гэшүүн олон гүрэн комитедэй хүдэлмэриин үедэ үшөө дахин баталба.

СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэгшэ нэгэдэхи комитедэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, орочоо эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ тухай асуудалые корей арад өөһэдөө шиидхэхэ ёһотой гэжэ мэдүүлээ.

ТОКИО

Түрүүшын шата

ТАСС

Японой Ажалай министерствын байшангай дэргэдэ болоһон жагсаалда 10 мянга гаран хүн хабаадаба. Хүдэлмэригүй хүнүүдые ажалаар хангаха, хүн зоной байдал һайжаруулха тухай хойшолуулагдашагүй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ правительствын урда табихаяа эдэнэр ерэһэн байна.

Японой ажалшад намарай заншалта добтолгын үедэ ниитэ нэгэн ябуулгануудые үнгэргэхэ талаар ехэ юумэ хэжэ байна. Орон доторнай 1 миллион шахуу хүн хүдэлмэригүй гэжэ правительствын баталаашье һаань, профсоюзуудай генеральна Соведэй баримта мэдээнүүдэй ёһоор, саг зуураар ажалһаа гаргагдаһан гү, али баалалтын хүдэлмэридэ эльгээгдэһэн хүнүүдые хараада абабал, энэ тоо 2 миллионһоо үлүү гарана. Эдэниие ажалаар хангажа, эгээл доодо захын хэмжээнэй салин хүлһэ хүн бүхэндэ олгохо гэээшэ добтолгодо хабаадагшадай гол эрилтэнүүдэй нэгэниинь болоно.

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

Вьетнамай Ажалшадай партиин ба ДРВ-гэй правительствын делегацитай совет хүтэлбэрилэгшэдэй хэһэн хөөрэлдөөнэй дүнгүүдтэ гадаадын хэблэл гол анхаралаа хандуулна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И Брежневэй, ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуанай гар табиһан Совет-вьетнамай деклараци ба совет-вьетнам бусад документнүүд үргэнөөр шэнжэлэгдэн тунхаглагдана.

«Советскэ Союз ба Вьетнам аха дүү ёһоной холбоо барисаагаа улам гүнзэгырүүлжэ байна», — гэжэ «Нойес Дойчланд» (ГДР) бэшэнэ.

Японой «Асахи» Совет-вьетнамай декларацине тобшоор найруулан шэнжэлхэдээ, «Зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар тон адли хараа бодолтой байна» гээд тэмдэглэнэ.

Замбуулиндахи совет шэнэ туршалга тухай материалнуудые «Бүхы дэлхэй сэхээр һонирхон танилсана» гэһэн гаршагтайгаар «Үнэн» (Улаан-Баатар) тунхаглана.

Газетэнүүд Испанидахи байдал тухай, Ливандахи оршон байдалай шахардуу зандаа байһан тухай бэшэнэ. Шанга тулалдаанууд Бейрүдэй түбтэ, тэрэнэй оршон тойрондо болоһоор гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

МАЙНЦ

Бодото байдалда үндэһэлхэ

ТАСС

СДПГ-тэй хамта ФРГ-дэ правительственна коалици байгуулдаг сүлөөтэ демократическа партиин (СвДП) ээлжээтэ съезд эндэ боложо дүүрэбэ.

СвДП-гэй түрүүлэгшэ, ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншер съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союз ба бусад социалис оронуудтай харилсаагаа хүгжөөн һайжаруулха гэһэн хараа бодолоо манай парти СДПГ-тэй хамта саашадаашье залан сэхээр үргэлжэлүүлхэ юм гэжэ мэдүүлээ. Энээнһээ ондоо хараа шэглэл үгы гэжэ тэрэ хэлэбэ. Советскэ Союз ба бусад социалис оронуудтай ФРГ-гэй баталһан договорнуудые бэелүүлхын тула ажал ябуулха гэээшэ бидэнэй гол зорилго болоно гээд СвДП-гэй хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ.

Бодото байдалые зүбөөр сэгнэһэн ушарыень съездын делегадууд үргэнөөр дэмжэһэн байна. Тодорхойлон хэлэхэдэ, Хельсинкидэ болоһон ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүд социально-политическэ ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһые хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна гээд баталагдан абтаһан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

БЕРЛИН

СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ХҮСЭН УРГАНА

ТАСС

Партиин райкомуудай нэгэдэхи секретарьнартай СЕПГ-гэй ЦК-гай секретариадай зүблөөн эндэ үнгэргэгдөө. Энэнь СЕПГ-гэй болохоёо байгаа IX съездэдэ бэлэдхэлэй асуудалнуудта зорюулагдаһан байна. СЕПГ-гэй окружной комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнар зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

Удаань гадаадын политикын ба уласхоорондын байдалай асуудалнуудта тогтожо хэлэбэ. КПСС-эй XXIV съездһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ аха дүү социалис оронуудай хүсэ шадалай улам урган дээшэлһэнэй ашаар хэдэн шухала асуудалнууд шиидхэгдэһэн байна гэжэ Э. Хонеккер мэдүүлээ.

Республикын партийно-гүрэнэй делегациин һаяхан Советскэ Союзда ошоод бусалга ГДР-эй саашанхи амжалтада һайнаар нүлөөлхэ байна гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь хэлэбэ.

ГДР-эй ба СССР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай Москвада гар табигдаһан договор 2000 он болотор. бүри саашадаашье манай партинуудай, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ хэрэгтэ бата үндэһэ һуури табина гэжэ элидхэлшэ саашадаа тэмдэглээ.

ЛИССАБОН

РЕВОЛЮЦИИЕ ХАМГААЛХА

ТАСС

Португалиин үргэн ниитэ ажалшан арад, түрүү үзэлтэй тушаалтад залуу Португалиин демократиие, революционно туйлалтануудые сахин хамгаалжа үргэлжэлһөөр. Бүхы орон дотор жагсаалнууд, митингнүүд үнгэргэгдэжэ, элдэб эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, хүдэлмэришэд, таряашад ба алба хаагшад тэдээндэ хабаадана.

Солдадууд ажалшадтай хамта ороной хойто хубидахи Порту хотодо жагсаал үнгэргөө. Контрреволюцида эсэргүү, революционно хүгжэлтэ саашадань дабшуулхын түлөө тэмсэлдэ революционно бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэлэй, бата жагсаалай һүлдэ тэмдэг доро тэрэ үнгэрһэн байна.

Революциие хамгаалха хэмжээнүүдые хаража үзэхын тула суглараһан ВМС-эй подразделенинүүдэй, корабльнуудай түлөөлэгшэд революциие бүрин дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Сэрэгэй 200 шахуу алба хаагша хабаадаа.

Далайн-сэрэгэй флодой залан хүтэлбэрилгын комиссиин ээлжээтэ сесси боложо сэрэгэй-политическэ байдалые зүбшэн хэлсэһэн байна. Революциие саашадань хүгжөөхын, тэрэнэй уг зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ байһан тухайдаа сессидэ хабаадагшад мэдүүлээ.

МАДРИД

Испанидахи байдал

ТАСС

Франкогой үбшэлһэнтэй дашарамдуулан, Испаниин гүрэнэй толгойлогшын уялганууд принц Хуан Карлос Бурбондо саг зуура даалгагдаба гээд эндэ тунхаглагдаа. Энээн тухай Испаниин премьер-министр Арнас Наварро Кротесүүдэй түрүүлэгшэдэ тусхайлан мэдээсэбэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Мадридһаа Франциин хэблэлэй абаһан мэдээсэлнүүд дотор тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, Франкогой засаг захиргаандахи политическэ зүрилдөөнэй һүжэрһэнһөө, диктаторта дүтын элдэб бүлэглэлнүүдэй хоорондо засагай түлөө тэмсэлэй шангараһанһаа уламжалан, гүрэнэй толгойлогшын уялганууд Хуан Карлосто саг зуура даалгагдаһан хэбэртэй.

«Франкогүйгөөр франкизмые» үлөөхын түлөө тэмсэхээр тон хархис бүлэглэлнүүд бэлдэнэ гэжэ Испаниһаа абтаһан бэшэгүүд дотор хэлэгдэнэ. Засаг барилсадаггүй мэдээжэ хэдэн түлөөлэгшэд хархис этэгээдүүдһээ заналтын бэшэгүүдые абаһан байна. «Нувэль обсерватер» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, барижа хаагдаха гү, али үгы хэгдэхээр хараалагдаһан, правительствада ороогүй эдэбхитэй ажал ябуулагшадай «хара списогүүдые» хархис этэгээдүүд табинхай юм ха. Тэдэ списогүүдтэнь 6 мянган хүн оруулагданхай.

БУРЯАДАЙ АХАМАД ЭРДЭМТЭН

...СССР-эй Наукануудай ...адемиин хэлэ бэшэгэй ин...итудай монгол хэлэнүү... бүлэгые даагша, элитэ ...вет эрдэмтэн, профессор ...офим Алексеевич Бер...аевай 70 наһанайнь, мүн ...учна ба багшын ажал хэ... эхилһэнһээнь хойшо 45 ... гүйсэбэ.

Совет засагай жэлнүүдтэ ...эм ухаанай дээдэ мэргэ... абаһан түрүүшын бу...ад эрдэмтэдэй нэгэн ... А. Бертагаев болоно. ...түгэй университет дүүр...һэнэйнгээ һүүлээр СССР... Наукануудай акаде...ин Ленинградай хэлэ бэ...эй институдай аспиран...ада оробо. 1935 ондо ...э бэшэгэй эрдэмэй канди... болобо.

Энээнһээ хойшо Т. А. ...тагаев манай ороной эл... городуудта эрдэм шэн...элгын, багшын хүдэл... ябуулна. Буряад-Мон...ой эрдэм-шэнжэлэлгын ...ьтурын институдта, ...ржи Банзаровай нэрэм... багшанарай институд... тушаад, дүшөөд онуудта ...лһэн байна. Эндэ бай...ада буряад ба монгол ...нүүдэй лексикэ ба син...сис шэнжэлжэ эхилээ. ...э бэшэгэй асуудалаар ... статьянуудые эдэ ин...тудуудай суглуулбари...удта гаргууһан байна. ...л байха үедөө монгол ...саатанай хэлэнэй лекси... тухай ехэ хүдэлмэри бэ...нээ, 1948 ондо Москвада ...торско диссертаци хам...лаа һэн. Монгол хэлэ...үдэй, ород хэлэнэй ка...дрын профессорой нэрэ ... 1949 ондо олгогдобо. ...ФСР-эй гэгээрэлэй ми...стерство Т. А. Бертагае... Н. К. Крупскаягай нэ...мэтэ Москвагай област... багшанарай институдай ...офессороор томилоо. ...нь СССР-эй Наукануу... академиин хэлэ бэшэгэй ...нститудта монгол угсаата... хэлэнүүдые шэнжэлхэ ...лые хүтэлбэрилхөөр та...иба.

...эл сагһаа эхилжэ, эр... шэнжэлэлгынгээ хү...мэри улам эдэбхитэй... ябуулжа оробо. Энэ ... соо монгол хэлэнүүдээр ... ном, статьянуудые бэ...н байна. Мүнөө 150-... научна хүдэлмэри бэ...хэй.

Профессор Т. А. Бертагаев олон жэлээ монгол ...нүүдэй үгын баялигые ...элхэ хэрэгтэ зорюулаа. ...дидадай, докторой дис...тацинууд монгол угсаа...ай хэлэнүүдэй баялиг шэнжэлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай. Эрдэмтэдэй сэгнэһэнэй ёһоор эдэ хүдэлмэринь монгол хэлэнүүдые шэнжэлгэдэ ехэ нэмэри болоһон байна. Буряад нютаг хэлэнүүдэй уг гарбал, буряад, монгол хэлэнүүдэй баялигые дэлгэрэнгыгээр сасуулжа шэнжэлһэн байна. Лексикын талаар шэнжэлэлгэеэ үргэлжэлүүлээд, 1974 ондо Т. А. Бертагаев «Мүнөө сагай монгол литературна хэлэнүүдэй лексикэ» гэһэн монографи гаргаа.

Энэ эрдэмтын үшөө ондоо шухала шэнжэлэлгэнь гэхэдэ, монгол хэлэнүүдэй синтаксис болоно.

Монгол угсаатанай хэлэнүүдэй лексикэ ба синтаксисаар гол түлэб шэнжэлэлгэ хэдэг юм. Тингэбэшье Т. А. Бертагаевай хэдэг эрдэм шэнжэлэлгэнь олон янзын байна. Жэшээнь, ород хэлэнэй буряад хэлэндэ үзүүлдэг нүлөөн тухай холбоо олон статьянуудые бэшэнхэй. Буряад хэлэнэй аблан, бэшэлгын дүрим, үльгэрөөр, литератураар статьянууд болон номуудые бэшэжэ гаргаһан байна. Шэнжэлэлгэнүүдые хэхэдэ, эрдэмтэн өөрыгөө бодол тобойсо харуулдаг, даамай гүнзэгы жэшээнүүдээр үндэһэлдэг юм. Тиигээшье хадаа олоной бодомжолжо үзэхөөр асуудал табидаг байна.

Буряад хэлэнэй синтаксисай учебнигүүдые зохёохо хэрэгтэ эрдэмтэн хабаададаг байгаа. Багшанартай хамта зохёоһон учебнигүүдынь һурагшадай, багшанарай ходо үзэдэг ном болонхой.

Порфессор Т. А. Бертагаев — эрхим багша юм. Олон жэлдэ багшалаа.

Манай ахамад эрдэмтэн Т. А. Бертагаев олон эрдэмтэдые бэлдэһэн байна. Тэдэнь манай ороной городуудта, аха дүү Монголой Арадай Республикада хүдэлжэ байнхай. Хэлэ бэшэгэй асуудалнуудаар болоһон Бүхэсоюзна болон уласхоорондын олон зүблөөнүүд, конференцинүүдтэ хабаадаһан байна.

Буряад хэлэ хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанай түлөө Трофим Алексеевич Бертагаевта Буряадай АССР-эй эрдэм техникын габьяата ажал ябуулагшын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоһон байна.

Н. ДУГАРОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Владимир Шагжеев дунда һургуули дүүргэмсээрээ, түрэл Санагынгаа совхоздо ажаллахаяа үлэхэм гэжэ совхозой дирекцидэ гурбан жэлэй урда тээ мэдүүлһэн юм. Залуу комсомол хүбүүнэй хүсэл ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ һайшаагдаа бэлэй. Тингэжэ тэрэ жолоошодой курсада эльгээгдэһэн юм.

Мүнөө Владимир совхозойнгоо түрүү жолоошодой нэгэн гэжэ тоологдодог. Тэрэ «ГАЗ-55» машинаараа Зэдэ станциһаа холимог тэжээл совхоздоо зөөнэ. Заһабарилагдаха болоһон хүдөө ажахын машина болон бэшэшье ашаануудые ондоо аймагууд руу саг болзор соонь абаашадаг. Мүн Хурлиг, Нарин, Сагаан-Бэлшэр, Зэдэ гэдэг холын гүүртэнүүдтэ байрлаһан үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ байһан малшадта үбһэ тэжээл. түлишэ шэрэнэ.

Владимир Шагжеев шэлэһэн мэргэжэлдээ дуратай. Ерэхэ жэлдэ тэрэ мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ зорилготой.

Д. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу жолоошон В. Шагжеев.

Авторай фото.

Захааминай аймаг.

ЭРТЭ УРДЫН ХҮНТЭЙ ТАНИЛСАХА ЗОРИЛГООР...

Шулуугаар эртэ урда сагта хэгдэһэн зүйлнүүд суута суглуулбаринууд соо орожо, хэдэн зуун жэлдэ шорой тооһондо даруулжа хэбтэдэг байһан. Тэдэнэй ехэнхинь олохон лэ нюуса таабаритай һааб даа. Ямар хэрэгсэл гээшэб, хэзээ, яажа хэгдээб гэһэн асуудалнуудые тэдэнэй эзэд олонхи ушарта табидагшьегүй байгаа. Гэхэ зуура, СССР-эй Наукануудай академиин Археологиин институдай Ленинградай отделениин эртэ урда сагай техникын лабораториие даагша түүхын эрдэмэй доктор Сергей Семенов музейн каталогуудые абажа, шэнээр шэнжэлэн хаража эхилээ һэн. Тиихэдээ шулуун эд хэрэгсэл ба зэр зэмсэг бүхэнэй ямар зорилготойгоор бүтээгдэһые, эртэ урдын хүндэ ямар ашэ туһатай байһыень тодорхойлоо бэлэй.

Нэгэтэ сахюур зэбсэгые микроскопоор хаража үзэхэдөө, тэрээн дээрэ айхабтар нарияар уталзатаһан зураапуудай бии байхые обёоржорхёо бшуу. Энэнь зэр зэбсэг бүтээдэг эртэ урда сагай уран дарханай үлөөһэн тэмдэг, тэрэнэй гарай нугалбариин ба хүдэлсэ бүхэнэй сараа байгаа. Эдэл сараа тэмдэгүүдые үндэһэ болгон, Сергей Семенов эртэ урда сагай зэр зэмсэгэй юугээр, яажа, хэды шэнээн саг соо бүтээгдэһыень, хэр удаан эзэндээ алба хэһыень тодорхойлжо һураа юм. Нимэ тэмдэг сараагаарнь эд хэрэгсэлнүүдые шэнжэлхэ арга «трасологи» гэжэ нэрэшэнхэй. Тэрээндэ Семенов бүхы наһаяа зорюулаа юм.

— Шулуугаар бүтээгдэһэн зэр зэмсэгүүд ба эд хэрэгсэлнүүдые эртэ урдын хүн тухай тусхай хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн ном гэхэдэ зүбтэй. Бидэ тэдэ номуудые уншажа шадаха болообди. —гэжэ СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Сергей Аристархович Семенов хөөрэнэ. — Шэнжэлгэнүүдэйнгээ тобшололнуудые бодото хэрэг дээрэ шалгаха зорилготойгоор нэгэ һонирхолтой туршалга хээ һэмни.

Литвагай Каунас хото шадар түрүүшынгээ археологическа экспедици эльгээгээбди. Тэндэ хоёр хүн һарын туршада эрдэмтэдэй хиналта доро хүдэлжэ, шулуугаар, модоор, зэдээр гуша гаран янзын зэр зэмсэг бүтээгээ. Удаа тэрэнь гэдэ зэр зэмсэгүүдээр модо сабшаһан, шулуу, яһа гэхэ мэтые үрэмдөөд үзэгдэһэн байна.

Эртэ урда сагай хүнэй шулуун зэмсэгээ яажа бүтээһэн тухай олон ондоо домогууд бии гээшэ ааб даа. Этнографиин үндэһэ һуури табиһан француз эрдэмтэн Жозеф Ляфито гэгшэ американ индейцүүдэй ажабайдалтай танилсаад байхадаа, нэгэ шулуун һүхые үбгэ эсэгынгээ хэжэ эхилхэдэ, ашань лэ тэрэниие ёһотой зэбсэг болгожо дүүргэдэг байгаа гээд һанамжалан бэшэһэн юм. Тиихэдээ нэгэ зэбсэгые хоёр үеын хүнүүд арай шамай хүсэндэнь хүргэдэг байһан шуу. Манай экспедицидэ хабаадагшад диоридээр нэгэ һүхэ 12—15 часай туршада бүтээжэ шадаха байба. Тиихэдэ сахюур һүхэ бүришье удаан—30 час соо бүтээгээ. Шулуун һүхөөр 25 сантиметр хүндэлэнтэй модые оройдоо 15 минута соо таһа сабшажархиха байгаал!

Нимэ туршалганууд һониин тобшололнуудые хэхэ арга олгоо. Жэшээлхэдэ, эртэ урдын хүнүүд шулуун зэбсэгүүдээрээ ангай арһа элдэдэг байһан байна. Н-гэ хоногой туршада уһан соо шиихагдан хэбтэһэн үхэрэй арһанай үһэ ноолһыень ялайтар хюһаад байхада, айхабтар зөөлэн зохид материал болдог байба. Тиигэжэ элдэгдэһэн арһаар элдэб эд хэрэгсэл, жэшээлхэдэ амһарта хэжэ болохо байна.

— Трасологинигоо арга хэрэглэн, эртэ урда сагай хүн зоной хэдэг ажалай түхэл шэнжэ һэргээхэһээ гадна, мүнөө археологуудта олдохёо болиһон эд хэрэгсэл «олонот». Тэдэнэйтнай нэгэн арһан амһартанууд болоно гээшэ бээзэ?

— Тон зүб. Совет болон хариин гүрэнүүдэй мэргэжэлтэд хододоо ямар нэгэн гуйлтатайгаар манда хандадаг. Эртэ урдын эд хэрэгсэл гү даа, али нэгэн ондоо юумэ олоод, тэрэнэйнгээ ямар удхатайе тайлбарилжа ядаһан байдаг. Жэшээлхэдэ, нэгэ бишыхан аад, пүмпэгэршэг диорит һаяшаг Дунда Азиһаа эльгээгээ. Тэрэниинь трасологическа аргаар шэнжэлээд байхадаа, энэмнай түмэр зүйлнүүдые бүтээдэг эртэ урдын нарин дарханай дүшэ гэжэ тайлбарилаабди.

Танай арга методэй ашаар эртэ урдын хүнэй ажалладаг мастерскойн газаа түхэл, досоохиинь һэргээгдээ, ажалда хэрэглэгдэдэг бүхы зэр зэмсэгүүдынь бүтээгдээ...

— Зүбынь аргагүй. Үшөө нэгэ һониин зүйл гэхэдэ, тэрэл эртэ урдымнай хүн зэр зэбсэгээ болбосон ба таарамжатай, шадабари ба үрэ ехэтэй болгохо зуураа, өөрөөшье ухаан бодолоо, гар хүлэйнгөө хүдэлсые хүгжөөгөө бшуу. Тэрэ үеын зэр зэмсэгүүдые хараад үзэхэдэ, имагтал хүнэй гараар хэгдээ бэшэ, харин хүнэй гарта тааруулагдан бүтээгдээ гэжэ абаһаар ойлгохоор байдаг.

— Археологиин талаар эрдэм дэлгэрүүлхэ зорилготой зохёолнууд соо харуулагдадагһаа эртэ урдын хүн үнэндөө техническэ талаараа һураггүй хүгжэнги байһан юм гэһэн тобшолол танай номуудтай танилсаад байхадаа хэмээр лэ. Үнэн дээрээ тиимэ гээшэ гү?

— Тэрэ холынгоо угсаа танай бүтээһэн зэр зэмсэг ба эд хэрэгсэлнүүдые шэнжэлхэ үедөө, ухаан бодолойнь һонорые, гарайнь уран мэргэниие гайхажа баргашагүйб. Шулуугаар бүтээгдэһэн зарим зүйлнүүдынь нарин нягтаараа бүри гэлымээр байха. Мүнөө үе сагта хэрэглэгдэдэг станок болон бусад зэр зэмсэггүйгөөр тингэжэ шулуу хайха гээшэ үнэхөөрөөл гайхамшаг уран дарханай шадабари гээд мэргэжэлтэд тоолоно. Алишье талаараа өө мөөгүй, тон зүб геометрическэ түхэл шэнжэтэй эртэ урдын призмые жэшээ болгон абаад харая. Тэрэниие удаан шэнжэлэн үзэхэдөө, имагтал улаан гар сабшуур хоёр иимэ эдлэл бүтээгээ гэһэн хойшолошогүй тобшолол хэнэбди.

— Иимэрхүү нарин хэлбэритэй зүйлнүүдые эртэ урдын хүнүүд бэшэ, харин замбуулинһаа буужа ерэһэн айлшад бүтээгээ юм гэһэн һанамжа. жэшээлхэдэ, «Ерээдүй тухай дурсалга» гэһэн Баруун Германида зохёогдон гараһан фильм соо хэлэгдэнэ...

— Энэнь тон буруу. Газар дээрэ олдоһон бүхы уран нарин бүтээлнүүдые хүнүүд лэ хээ. Хүнүүд... Трасологи энээниие баримталха дүүрэн аргатай.

Дээрэ дурсагдагша фильм соо, жэшээлхэдэ, манай эртын урда тээ бүтээгдэһэн линзэ, Урда Америкэдэ бии байһан эртэ урдын шулуун барилга, айхабтар томо хүһөө шулуунуудые гайхалтайгаар тааруулан бодхооһон Египедэй пирамиданууд харуулагдана. Эдэ бүгэдэ юрэл амиды хүнэй гараар бүтээгдэһэн байха юм. Эртэ урдын уран дархашуул имагтал шулуун зэр зэмсэг хэрэглэдэг байгаа. Энэ хэлэгшээ трасологиин арга методүүдээр баримталжа шадахабди гэжэ үшөө дахин баталан мэдүүлхэ байнаб.

...Эртэ урдын технологиие һэргээлгэ, трасологическа арга методүүдые туршан шалгалга мүнөө үеын археологиин хүгжэлтын шухала һалаань болонхой. Эртэ урда сагай хүн тухай манай мэдээнүүдшье тингэжэл шэнжэлэгдэнэ.

Вл. БОГАТЫРЕВ.
АПН-эй корр.

ДЕПУТАДАЙ ҮДЭР

Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадуудта өөрынгөө хүндэтэ уялга дүүргэхэ хэрэгтэнь туһа хүргэдэг, саг үргэлжэ тэдэнэй һуралсал эмхидхэдэг, город соо хэгдэжэ байһан ажал ябуулгануудтай ходо танилсуулжа байдаг заншалтай.

Һаяхан Советскэ, Железнодорожно районно болон городской Соведүүдэй депутадуудай ээлжээтэ «Депутадай үдэр» үнгэргэгдэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Указаар баталагдаһан депутадай Статус тухай гүйсэдкомой секретарь С. В. Преловская дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Депутадуудай эрхэ болон уялганууд тухай тогтоходоо, городской Соведэй депутадуудай бодото ажал хүдэлмэриһөө элдэб олон, һургаалтай жэшээнүүдые абажа харуулба. Һүүлээрнь депутат Светлана Анциферовна Боржонова һунгагшадайнгаа дунда ямар ажал ябуулдаг, хэдэн жэл хүдэлжэ дүй дүршэлтэй болоһон тухайгаа хөөрэжэ, эндэ байгшадые һонирхуулба. Залуу депутадуудай олон тоото асуудалнуудта харюу үгэбэ. С. А. Боржонова республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ, коллектив соогоо хүндэтэй, түрүү ажалшан болодог. Тиимэһээл дүрбэдэхеэ городой Соведэй депутадаар һунгагдаа ха юм.

Республикымнай ниислэл хотые гоё һайхан, үндэр соёл культуратай болгохо гэһэн хүдэлөөнэй хэр зэргэ ябажа байһан, мүн энэ талаар депутадуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай элидхэл гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. И. Алексеев хэбэ.

Депутадуудай һуралсалай энэ үдэр ехэ һонирхолтой уулзалгаар түгэсэбэ. Хэнэйшье мэдэһээр, Уласхоорондын эхэнэрнүүдэй жэл гэжэ дэлхэй дээрэ мүнөө жэл ү р г э н ө ө р тэмдэглэгдэжэ байнхай. Тиимэһээ городой болон районно Соведүүдэй депутадуудтай уулзахыень манай республикын ниитын мэдээжэ ажал ябуулагшад, ажалай түрүүшүүл-эхэнэрнүүд уригдаһан байгаа.

Үни удаан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн Гунсын Аюшеевна Цыденова, Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй гэшүүн Вера Петровна Балданова, 15 жэлэй хугасаада элүүрые хамгаалгын министрээр ажаллаһан Вера Ринчиновна Боянова, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Октябрина Матвеевна Омбоева, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран, сэрэгэй врач Елена Васильевна Молдованова, 13 жэлдэ республикын гүрэнэй түсэблэлгын комиссие хүтэлбэрилһэн Лидия Яковлевна Егорова болон Буряадай АССР-эй нютагай промышленностиин министр Мария Федосеевна Завгородняя энэ мартагдашагүй уулзалгада хабаадалсабад.

Уулзалгада ерэгшэ хүндэтэ айлшад манай республикын ажахын болон соёл культурын хүгжэлтэ, хүн зоной ажабайдалай үдэрһөө үдэртэ һайжаржа байһан тухай һонирхолтой тоо, баримтануудтайгаар, зүрхэ сэдьхэл баясамаар хөөрэжэ үгэбэд. Залуу үетэндэ наһанайнь һургаал болохоор юрөөлэй үгэнүүдшье хэлэгдэһэн байна.

Энэ уулзалгын Соведүүдэй хүдэлмэридэ депутадуудай саашадаа улам эдэбхитэйгээр хабаадаха, тэдэнэй үүргэ бүри дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Манай корр.

РЕПОРТАЖ ЯАРМАГ ТҮЛЭГ ДУНДАА

Агуу Октябриин социалис революциин 58 жэлэй ойн һайндэрэй урда тээхэнэ Улаан-Үдын дэлгүүр дээрэ нээгдэһэн яармаг түлэг дундаа ябажа байнхай. Республикын аймагуудһаа ерэһэн колхоз, совхозууд хотын ажалшадта хүдөө ажахын продуктнуудые хэдэн хоногто наймаалжа байна.

Баргажанай, Яруунын, Захааминай, Хурамхаанай, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Хориин аймагуудай колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд үхэрэй, хониной, гахайн болон адуунай мяха асаржа, үсэгэлдэр, мүнөөдэр наймаанда гаргаһан байна.

Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд үглөөдэр, нүгөөдэр малай мяха дэлгүүртэ гаргаха юм.

Улаан-Үдэ хотын худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй наймаашадта шухала хэрэгтэй эд бараа наймаалһан байна. Яармагай эхилһэн түрүүшын үдэрһөө эд бараа наймаалха 22-дохи магазинай наймаалагша Ольга Петровна Максимова хэдэн үдэрэй туршада хэдэн арбаад электро-гүсэ, термос, сай эдеэшүүлхэ гүсэ, шаажан амһартануудые наймаалхадаа, үдэрэйнгөө даабари хоёр удаа үлүүлэн дүүргэһэн байба.

— Хүдөөгэймнай ажалшад шаажан амһарта, электро-гүсэ, термос, хибэс олоороо худалдан абана. Юун бэ гэхэдэ, хото, хүдөөгэймнай ажалшадай баян дэлгэр ажаһуудагые нэн түрүүлэн гэршэлнэ, — гэжэ Ольга Петровна (1-дэхи зураг) хөөрэнэ.

Мяханай шанар шалгажа үзэдэг станциие даагша Елизавета Максимовна Кобец гэгшэ (2-дохи зураг) хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлжэ байгаа яармагта эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ орой болотор туха сүлөөгүй ажаллажа байнхай.

— Наймаанда асарагдаһан мяха шалгажа үзэхэдэ, бултадаа һайн шанартай байна, — гэжэ Е. М. Кобец мэдүүлнэ.

Һайндэрэй урда тээхэнэ жэлһээ жэлдэ эмхидхэгдэдэг яармаг түлэг дундаа, дэлгүүр дээрэ эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ орой болотор шуугаатай, хүлгөөтэй.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭРДЭМТЭДЭЙ ЛЕКЦИ ҺОНИРХОГДОО

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай бүлэг эрдэмтэд — түүхын эрдэмэй кандидат Р. Л. Балдаев, биологиин эрдэмэй кандидат В. Н. Прокопьев, научна хүдэлмэрилэгшэ Л. Б. Дандарон гэгшэд һаяын үдэрнүүдтэ Захааминай аймагай ажалшадта лекци уншажа, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна.

Эрдэмтэн В. Н. Прокопьев Сахир һууринай Закаменск хотын һургуулиин һурагшадта, ажалшадта хамта 20 лекци уншажа, олоной һайшаалда хүртөө. Лекци соогоо мүнөө үеын байгаали хамгаалга тушаа шухала юумэ шагнагшадта хөөрэһэн байна. Гадна аймагай радиогоор хөөрэлдөө хээ.

Р. Л. Балдаев, Л. Б. Дандарон гэгшэд аймагай түбэй ажалшадтай лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэһөө гадна, бүхы тосхон нютагуудаар ябажа, холо ойрын малшадтай уулзаһан, хөөрэлдэһэн байна. Лекци соогоо мүнөө үеын уласхоорондын байдал, Хитадай дотоодын ба гадаадын байдал тухай һонирхолтой мэдээсэлнүүдые хөөрэһэн, шагнагшадай асуудалнуудта харюусаһан байна.

Арбан үдэрэй хугасаа соо Захааминай аймагай бүхы шахуу нютагуудаар ябажа, 40 гаран лекци уншаһан эрдэмтэд аймагай лекторнуудтэ, агитаторнуудта горитой туһа хүргөө гээшэ.

Саашадаа хододоо манда айлшалжа байхыень филиалай эрдэмтэдтэ хүсөөд, нэгэ иимэ дурадхал хэлэхэ һанаан бии: бүлэг бүлэгөөрөө (2—3 лектор) өөһэдынгөө машинаар квартал бүри нэгэ дахин ерэжэ лекци, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байбал, туһатай байха һэн ха.

С. НАМЖИЛОВ,
«Знание» бүлгэмэй аймагай таһагай харюусалгата секретарь.

ШАТАРАЙ ҺОНИН

«Труд» бүлгэмэй шатаршадай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн наадaнай ээлжээтэ уулзалга болобо. Энэ үдэр наадаанда түрүүлжэ ябаһан шатаршад — һурагша С. Намжилов А. Доржиев хоёр тулалдаба. Сагаанаар наадаһан Намжилов абаһаар һайн добтолго эмхидхэжэ шадаһан байгаа. Харин Доржиевынь хамгаалга хэхэдээ, тэмээгээ үгэжэ байгаад наадаба. Тиигэжэ ябаһаар бэрсэеэ һэлгэжэ, байдалаа һайн болгожо шадаа. Хэдэн часай туршада үргэлжэлһэн энэ наадан хойшолуулагдаба.

Һүүлшын наадaнай урда тээ Намжилов 13-һаа арба нэгэ очкотой. Доржиев арба нэгэнһээ юһэн очкотой хойшолуулагдаһан хоёр наадатай. Шатаршад Ю. Прутовой арба нэгэнһээ 9,5, В. Шагдыров арбан хоёрһоо 8,5 очкотой болобо.

* * *

Улаан-Үдын авиационно заводой түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэжэ байгаа наадaнда шатаршан В. Ганзолевский эрхимлэжэ ябана. Тэрэ арба нэгэ наадaнһаа 9,5 очкотой. Бусад шатаршад М. Ангажапов, А. Ильиных, А. Лекомцев гэгшэд 8,5—8,5 очкотой болобо. Саананы үшөө хоёр наадан үлэнхэй.

* * *

Брянск хотодо России Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Урожай» бүлгэмэй центральна соведэй шатаршадай дунда декабрь һарада үнгэргэгдэхэнь. Мүрысөөндэ хамтадаа 14 команда хабаадаха юм. Манай республикын «Урожай» бүлгэмэй бүридэлдэ үнгэрэгшэ жэлэй республикын чемпион, мастерта кандидат Игорь Дмитриев, мастерта кандидат Николай Галданов, нэгэдэхи разрядтай Татьяна Козулина, һурагша Будажаб Занданов, хүдөө ажахын институдай студентка Наталья Малянова гэгшэд абтанхай.

В. МАМИЛОВ,
манай штатнабэшэ корр.

БЭЛИГТЭЙШҮҮЛ ЭЛИРНЭ

Баунтын аймагта уран һайханай бүлгэмүүдэй фестиваль үргэлжэлһөөр. Һаяхана Уакит тосхондо баян программатай концерт табигдаба.

Концерт бэлдэлгэдэ тосхоной дунда һургуулиин багшанар ехэ туһа хүргөө. Хүмүүжүүлгын талаар таһагые даагша А. В. Кашпиревская, түүхын багша М. Г. Филиппова, техник-геолог М. М. Никитина гэгшэд комиссиин гэшүүдэй тоодо оролсоһон байгаа.

Дайнай геройнууд, Эхэ орон тухай дуунууд ханхинажа, поэт Р. Рождественский, К. Симоновэй шүлэгүүд зэдэлээ. Артистнар шог наадан, хурдан хатарай зээд байһанаа мүн лэ харуулба.

Илангаяа Светлана Иванова Геннадий Козулин хоёрой гүйсэдхэһэн «Баяртай, хүбүүдни», Ирина Соколовагай «Солдат тухай баллада» гэжэ дуунууд ехэл һайшаагдаа.

Софья Акчурина Зоя Власова хоёрой хатарһан украин арадай «Гопак» нэгэн һаналаар эрхимэй тоодо ороо. Евгений Ишуткинай гүйсэдхэһэн «Волгоградта хуһахан ургана» гэһэн дуун мүн лэ ирагуу гоёор зэдэлээ.

Бултанай һанамжаар концерт удхынгаа, уран һайханайнгаа талаар ехэл һайн байба. Концертдэ хабаадагшадта дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаһан байна.

А. ЦЫРЕНОВ.

327000 норко

Юһэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь уридшалан дүүргэһэн ан үсхэбэрилхэ тусхай шэглэлтэй «Забайкальский» совхозой хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ ээлжээтэ, харюусалгата хаһадаа — ангай арһа абаха ажалдаа бэлдэжэ байна. Байгша ондо тус совхоз 327 мянган норкын, 31 мянган үнэгэнэй арһа гүрэндэ тушааха гэхэ гү, али хараалагдаһан түсэбһөө нилээд үлүү зөөлэн алта» худалдаха юм.

Мүнөө совхозой ан үсхэбэрилэгшэд арһа сэбэрлэжэ хатааха байрануудаа дулаалжа, хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдээ бэлдэжэ байна.

Манай корр.

Улаан-Үдын аймаг.

БАГАШУУЛДА ЗҮЖЭГ

Серовэй нэрэмжэтэ культурын байшангай дэргэдэ хүдэлдэг багашуулай уран һайханай куклын театр хотымнай үхибүүдэй анхарал татаһаар лэ байдаг.

Энэ театр гурбан жэлэй хугасаа соо 8 зүжэг харуулаа. Тоолон хэлэбэл, Гернедэй «Галуухан», «Бэлэг» гэһэн зүжэгүүд, С. Коганай «Басаган — одо мүшэхэн», Пеньевскын «Петрушкын хасуури», Лебедев Кирилловский хоёрой «Сэрэгэй нюуса», А. Гайдарай «Мальчиш-Кибальчиш» гэхэ мэтэ болоно.

Олон тоото хабаадагшадтай хүүгэдэй коллективые Вениамин Александрович Пестерев хүтэлбэрилнэ. Кукла хэхэһээ эхилээд бүхы зүжэгөө шэмэглэн гоёохо хэрэгтэ үхибүүд хабаадалсаа. Өөһэдөө хэһэн кук лануудтаа хүүгэд ехэ дуратай юм. «Басаган — одо мүшэхэн» гэжэ куклын хүхэ самса дээрэ туяанууд үнгэ буляалдан ялагаhана.

Гэрэл, абяа тааруулалгаяа хүүгэд мүн лэ гурим шуулна. Тэдэнэр «Мальчиш-Кибальчиш» зүжэгтэ 30 кукла өөһэдөө хэһэн байна. Тэдэнэр һайн мастерскойтой юм.

Вениамин Александрович үхибүүдэй хани нүхэр болоһоор үнинэй. Театрай хэрэгтэ дуратай, шуналтай багашуулые коллективтээ шэлэн абажа шадаа. Элдэб наһатай үхибүүд сугларааашье һаа, һонирхолтой хэрэг тэдэниие нэгэдүүлнэ.

Амаралтын үдэршье зүжэгшэдтэ амгалан һууха сүлөө олдодоггүй. Хүүгэдэй дурадхал, һанамжа бодохо, зүбшэхэ хэрэгтэй.

Эдир артистнууд Прибайкалиин, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудаар айлшалаа. 10 мянган багашуул һонирхолтой зүжэгүүдые хаража, нэрьемэ альга ташалган болоо. «Үшөө дахин ерээрэйгты! Ехэл хүлеэнэбди!» гэжэ айлшадаа үдэшэдэг юм.

Һаяхана энэ театртамнай Б. Алексеевэй «Змейка — черная шейка» гэжэ зүжэг табигдаа. Шэн зоригтой Таня басаган абарга томо амитантай байлдажа, ой тайгынгаа хани нүхэдтэй тэрэниие диилэнэ.

Энэ зүжэг баһал урматай һайнаар үнгэрөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Незнайка Петрушкатай уулзаба.

И. МАЛЬЦЕВ.

НАМАРАЙ ҺҮҮЛШЫН ҺАРА

«Алтан» намарай һүүлшын һара — ноябрь эгээл һэрюубтэр һарануудай нэгэн гэжэ манай Байгал шадарай арадай дунда хэлсэдэг ёһотой. Энэ һарада хүйтэн жабартай үдэрнүүд захалжа, үбэлэй ерэһэн шэнжэ ородог гээшэ.

Зарим жэлнүүдтэ ноябриин түрүүшын хахадта үдэртөө 5—10 градус дулаан байдаг. Һарын хоёрдохи хахадһаа үдэрэй үнгэрхэ бүри хүйтэн шангаржа эхилдэг байна.

Агаарай температура октябрьдахида орходоо, ноябрьда 10—15 градусаар доошолно.

Һарын эхиндэ республикын бухы нютаг нугадахи нуур сөөрэм, гол горхонууд мүльһөөр бүрхөөгдэжэ эхилдэг. [illegible] гой һүүлээр Сэлэнгэ мүрэн мүльһэн хуягаа үмдэхэнь.

Мүнөө жэлэй ноябрь һарада байгаалиин оршон байдал урдынхидаал адли байхаар хүлеэгдэнэ.

Һарын туршада дунда зэргээр 12—20 градус болотор хүйтэн байха жэшээтэй. Эгээл дулаахан үдэрнүүд һарын түрүүшын табан хоног соо үзэгдэхөөр хүлеэгдэнэ. Хоёрдохи табан хоногто һүниндөө 18—23, үдэртөө 4—9 градус хүйтэн болохо.

Ноябриин хоёрдохи арбан хоногто һүниндөө 15—20, үдэртөө 8—11 градус хүйтэн байха. Гурбадахи арбан хоногой хахадта һүниндөө 30—35 градус болотор хүйтэрхэ. Энэ арбан хоногой эхиндэ, һүүл тээнь һүниндөө 20—25, үдэртөө 10—15 градус хүрэтэр хүйтэрхөөр хүлеэгдэнэ.

Һара соо 5—15 миллиметр шииг нойтон орохо.

Һарын туршада багашаг үүлэтэй, шииг нойтогүй, хаа-яа манатай байха. Харин һарын хоёрдохи арбан хоногто, һүүлшын табан хоногто үүлэтэй байха, саһан орохо. Баруун хойто зүгһөө секундын 10—12 метр хүсэсэйгөөр һалхилха.

Байгал-Амарай харгын барилга шадар 15—25 миллиметр хүрэтэр саһан орохо. Һарын туршада үүлэтэй байха, хаа-яа саһан орохо, бордоһолхо. Һарын түрүүшын хахадта һүниндөө 20—25, үдэртөө 11—16 градус хүйтэн байха. Гурбадахи арбан хоногто һүниндөө 30—35 градус хүрэтэр хүйтэрхэ зэргэтэй.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометеобсерваториин директор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Ноябриин 2-һоо 9 болотор

ВОСКРЕСЕНИ, 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Россин гол үйлсэ» — телевизионно документальна фильм. 9-дэхи сери. «Хоёрдохёо мүндэлһэн хото», түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 10.40 — «Оперотой танилсалга». Дж. Верди. «Аида» — фильм-оперо (Итали, үнгэтэ). 12.45 — «Зураг бүхэндэнь — наран» (үнгэтэ). 12.50—13.00 — Забһарлалга. 13.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 14.00 — «Үнэгэн ба шоно» — мультфильм (үнгэтэ). 14.10 — «Орлёнок» телестудиин юнкорнууд Советскэ Союзай Герой И. М. Чистяковтой уулзаха (үнгэтэ). 15.10 — Спортивна гимнастикаар дэлхэйн кубок (үнгэтэ). 16.00 — «Хүгжэмтэ киоск» (үнгэтэ). 16.30 — Уласхоорондын һонин (үнгэтэ). 17.00 — «Киногоор аяншалагшадай клуб» (үнгэтэ). 18.00 — Е. Поломскийн дуулаха. (Польшо, үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — 19.10 — Забһарлалга. 19.10 — «Советскэ Союз тухай хари гүрэнэй айлшадай һанамжа». 19.25 — «Аида» — фильм-оперо (Итали, үнгэтэ). 21.20 — «Хүдөөгэй час». 22.20 — 22.30 — Забһарлалга. 22.30 — В. Тонковой ба Б. Владимировай хабаадалгатай эстрадна программа (үнгэтэ). 23.00 — Шэнэ һонин. 23.15 — Футболоор СССР-эй чемпионат «Динамо» (Тбилиси) — «Динамо» (Москва).

ПОНЕДЕЛЬНИК, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 9.53 — Дамжуулгын программа. 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Открывая мир» — баримтата фильм (үнгэтэ). 11.00 И. А. Гайдар «РВС». 11.30 — «Манай сэсэрлиг» (үнгэтэ). 12.00 — ЦТ-гэй ВР-эй үхибүүдэй Ехэ хоорой концерт (үнгэтэ). 12.50 — Забһарлалга. 13.00 — «Хүдэлмэришэнэй һэшхэл» — телеочерк. 13.30 — СССР-эй арадай артист, Ленинскэ шангай лауреат Эмиль Гимльс наадана (үнгэтэ). 14.05 — «КПСС-эй XXV съездые угтуулан». 14.50 — И. Бабель. «Конармия» — Гүрэнэй Евгений Вахтанговай нэрэмжэтэ театрай фильм-зүжэг (үнгэтэ). 17.20 — «Залуушуул дуулана, хатарна» (үнгэтэ). 18.30 — «Время».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «КПСС-эй XXV съездые угтуулан». 19.20 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 19.35 — «Конармия» — фильм-зүжэг (үнгэтэ). 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — Фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 22.20 — Забһарлалга. 22.30 — «КПСС-эй XXV съездые угтуулан». «Калининска областиин ажалшад мүрысэнэ». КПСС-эй Калининска обкомой нэгэдэхи секретарь Н. Г. Корытков дамжуулгада хабаадалсаха. 23.15 — «Дэлхэйн арадуудай оюун бэлиг» (үнгэтэ). 23.45 — Баримтата фильм. 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.10 — А. Глазунов. Оркестртэй наадаха скрипкын концерт (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.35 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха. 20.05 — Багашуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 20.25 — «Уласхоорондын шэнжэлэл». 20.45 — Киноочерк. 20.55 — «Рояль дэргэдэхи хөөрэлдөөнүүд».

ВТОРНИК, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Асари барилгануудай ажалта үдэрнүүд» — баримтата фильмүүд. 11.10 — А. Блок. «Арбан хоёр». 11.40 — «Хүхюун нотохонууд» — эдир дуушадай телевизионно конкурс (үнгэтэ). 12.25 — «Зураг бүхэндэ — наран» (үнгэтэ). 12.40 — «Эрээн гүрөөһэн» — мультфильм (үнгэтэ). 12.50 — Забһарлалга. 13.00 — Үхибүүдтэ — фильм «Еһотойл трубач бэлэй». 14.10 — «Үндэр дэдэ тушаал» — телеочерк (үнгэтэ). 14.40 — Спортын һонин (үнгэтэ). 15.10 — «Дэлхэйн арадуудай оюун бэлиг» (үнгэтэ). 15.40 — «В черных песках» — уран һайханай фильм (үнгэтэ). 17.00 — «Объектив» — телевизионно шэнжэлэл. 17.30 — «Нүхэр дуун» — хүгжэмтэ эстафетэ (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.10 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 19.30 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 19.40 — «В черных песках» (үнгэтэ). 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Нүхэр дуун». 22.15 — Забһарлалга. 22.25 — «Үндэр дээдэ тушаал» — телеочерк. 22.55 — Спортын һонин. 23.25 — Киевэй Т. Г. Шевченкын нэрэмжэтэ оперо ба баледэй театрай баледэй артистнарай концерт (үнгэтэ). 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.10 — «Совет хүгжэмэй концерт» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.40 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха. 20.10 — «Буряадай уран зохёол». 20.50 — Телевизионно һонин.

СРЕДА, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Хойто зүгһөө хабар ерэнэ» — баримтата фильм (үнгэтэ). 11.00 — Баледэй артистнарай концерт (Киев, үнгэтэ). 11.35 — «Ородой аяншалагшад ба шэнжэлэгшэд». «Антарктидые нээлгэ». 12.05 — «Агаарай долгиндо — «Залуушуул» (үнгэтэ). 12.50 — Забһарлалга. 13.00 — «Үхибүүдтэ — фильм». «Весёлые истории». 14.25 — «Оромнай һайндэрэй урда тээ» (үнгэтэ). 15.10 — Совет хүгжэмэй концерт (үнгэтэ). 15.40 — «Берега» — уран һайханай фильм. 17.00 — «Цирк, цирк, цирк!» (үнгэтэ). 17.50 — Социалис оронуудай эстрадын артистнуудай концерт. 17.20 — Забһарлалга. 18.30 — «Время». 19.00 — «Оромнай һайндэрэй урда тээ» (үнгэтэ). 19.45 — «Берега» — кинофильм.

Улаан-Үдэ. 21.05 — Һурагшадта — «Хонхо» — тележурнал (буряадаар). 21.25 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 21.35 — «Цирк, цирк, цирк!». 22.25 — Забһарлалга. 22.35 — «Берега» — кинофильм. 24.00 — «Время». 00.30 — Футболоор УЕФА-гай кубогай түлөө мүрысөөн. «Торпедо» (Москва) — «Галатасарай» (Стамбул, Турци). Забһарлалгын үедэ — «Спортлото».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Альтаир» — ахалагша классайхидай телевизионно клуб. 19.45 — Телевизионно һонин. 20.05 — «Экран» — теле-суглуулбари.

«Орбита». 21.05 — «Мүнөөнэй эрдэм наука».

ЧЕТВЕРГ, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Лентелефильм» нэгэдэлэй баримтата фильмүүд. 11.10 — В. Маяковский. Поэмэ «Владимир Ильич Ленин». 11.40 — «Отзовитесь, горнисты!» (үнгэтэ). 12.25 — Забһарлалга. 12.35 — «Аккорд» квартет дуулана (үнгэтэ). 13.00 — «Үхибүүдтэ — фильм». «Приключения Артемки». 14.20 — Спортын һонин (үнгэтэ). 16.45 — «Мүнөөнэй эрдэм наука». 17.15 — Сибириин Гүрэнэй Красноярска хатарай ансамблиин концерт (үнгэтэ). 18.20 — Забһарлалга. 18.30 — «Время».

Улаан-Үдэ. 19.00 — Буряадай искусствын уран бэлигтэнэй һайндэрэй концерт.

«Орбита». 19.35 — Спортын һонин (үнгэтэ). 21.20 — С. Прокофьев. «Долоодохи симфони» (үнгэтэ). 21.55 — Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 58-дахи жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяраай суглаан. Һайндэрэй концерт. Съездүүдэй Кремлиин ордонһоо дамжуулагдаха (үнгэтэ). 02.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.00 — Баледэй артистнарай концерт (Киев, үнгэтэ). 19.35 — Телевизионно һонин.

ПЯТНИЦА, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Манай [illegible] рес — Советскэ Союз» (үнгэтэ). 11.10 — «Ажалай [illegible] бар» — баримтата фильм. [illegible] лалга. 12.25 — «Киногоор аяншалагшадай клуб» (үнгэтэ). 13.25 — «Бага наһанай һүүлшын зун» — уран һайханай олон серитэй фильм (1-дэхи сери, үнгэтэ). [illegible] — «Совет дуун» (үнгэтэ). [illegible] **Москва. Улаан Талмай. Агуу Ехэ Октябриин социалис революциин 58-дахи жэлэй ойдо зорюулагдаһан** [illegible] **парад ба ажалшадай жагсаал.** [illegible] 17.30 — «Пионерүүд [illegible]» [illegible] концерт (үнгэтэ). 17.50 — «Октябрь» [illegible] поэдуун шүлэгүүд (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 18.10 — Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 58-дахи жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр суглаан ба Улаан-Үдэ хотын ажалшадай жагсаал. Һайндэрэй репортаж.

«Орбита». 18.20 — [illegible] дэрэй «Сэнхир галхан» (үнгэтэ). 21.20 — «Кинопанорама» [illegible] — Забһарлалга. 22.30 — «Хуушан ханануудай» — уран һайханай фильм. 00.05 — «Октябрь» — шүлэгүүд [illegible]. 04.30 — «Манай адрес — Советскэ Союз» (үнгэтэ).

СУББОТО, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Россин гол үйлсэ» — баримтата фильм. 10-дахи сери (үнгэтэ). 10.70 — Мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 11.15 — «Үглөөнэй почта» — хүгжэмтэ программа (үнгэтэ). 11.45 — Забһарлалга. 11.55 — «Бага наһанай һүүлшын зун» (2-дохи сери, үнгэтэ). 13.05 — «Эрдэм [illegible] энхэ байгаа». 13.35 — «Үхибүүдтэ — ан амитад тухай» (үнгэтэ). 14.05 — «Уран һайханай гимнастикаар Бэлиг шадабаритан» (үнгэтэ). 14.55 — «Очевидное — невероятное» (үнгэтэ). 15.55 — «Ханн харилсаан» — тележурнал (үнгэтэ). 16.25 — Хүгжэмтэ искусствын талаар СССР-эй Гүрэнэй шангай 1975 оной лауреадууд. 17.15 — «Самый жаркий месяц» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери, үнгэтэ). 18.20 — Забһарлалга. 18.30 — Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 58-дахи жэлэй ойдо зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал тухай репортаж (үнгэтэ). 20.00 — «Театра һонирхогшодой уулзалгануудай [illegible] (үнгэтэ). 22.00 — Концерт (үнгэтэ). 22.15 — Забһарлалга. [illegible] — «Хүгжэмтэ киоск» [illegible] визионно клуб (үнгэтэ). 24.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Спартак» (М) (үнгэтэ). 02.00 — «Время».

ВОСКРЕСЕНИ, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Хүбүүд, урагшаа!» (үнгэтэ). 11.10 — Футбол. «Динамо» (Б) — «Спартак» (М). 11.45 — Забһарлалга. 11.55 — «Бага наһанай һүүлшын зун» (3-дахи сери, үнгэтэ). 13.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 14.00 — «Мультфильмнүүд харуулагдаха» (үнгэтэ). 14.[illegible] — «Хүгжэмтэ киоск» (үнгэтэ). 15.00 — «13 стулэй [illegible] богони зүжэгүүдэй теле[illegible] визионно театр (үнгэтэ). 16.00 — «Хүн. Бүмбэрсэг [illegible] дэлхэй. Замбуулин» (үнгэтэ). 16.30 — Литература, искусство ба архитектурын талаар СССР-эй Гүрэнэй шангай 1975 оной лауреадууд (үнгэтэ). 17.15 — «Самый жаркий месяц» (2-дохи сери, үнгэтэ). 18.20 — Забһарлалга. 18.30 — «Время». 19.00 — Мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 21.00 — «Россин гол үйлсэ» (10-дахи сери, үнгэтэ). 21.40 — «Москва» — кино-шэнжэлэл (үнгэтэ). 21.50 — Забһарлалга. 22.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Шахтёр» (Донецк) — «Арарат» (Ереван). Донецкһээ дамжуулагдаха. Забһарлалгын үедэ — шэнэ һонин. 23.45 — Советскэ Союзай хари гүрэнэй айлшадай һанамжа» (үнгэтэ). 24.00 — «Время». 00.30 — Социалис оронуудай эстрадын артистнарай концерт.